

T Ü R K L Ü K B İ L İ M İ A R A Ş T I R M A L A R I

3. Sayı

Vefatının 77. yılında,
merhum **Tahsin Nâhid** (1887-1919)'e...
Kısacık fakat san'at cehtiyle dopdolu bir ömrün
şiiir heyecanına sonsuz perestişlerle...

Sivas
1 9 9 6

LUGAT-I FERİŞTEOĞLU
ve
LUGAT-I KÂNÜN-I İLÂHÎNİN
NEŞRİ ÜZERİNE

Yrd. Doç. Dr. H. İbrahim DELİCE

Türkçenin tarihî sözlüğünün hazırlanmasında ve gelişim ilkelerinin tespitinde Türkçe kelimelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı dinî ve edebî eserlerin yanında, Türkçe-Farsça, Farsça-Türkçe; Türkçe-Arapça, Arapça-Türkçe lûgatlerin de büyük önemi vardır. Bu önem, eserde geçen ve günümüzde kullanımdan düşmüş veya fonetik olarak değişikliğe uğramış kelimelerin anlamlarını, Arapça-Farsça karşılıkları dolayısıyla, vermesinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca bu tür eserlerde, Türkçenin bir yabancı dil karşısında imkanlarını zorladığını da görebilmekteyiz. Örneğin halk için yazılmış olan Kur'an tercümelerinde, eserin yazıldığı dönem konuşma dilinde yaşayan kelimelere, Arapça kelime ve kavramların karşılığı olarak, yer verilmiştir. Konuşma dilinde bulunmayan Kur'an kelimelerinin Türkçe karşılıkları ise Türkçenin kelime yapma gücü kullanılarak türetilmiş yeni kelimeler yoluyla karşılanmıştır. Gerek aydının dilinde olmayan halkın kullandığı kelimelerin, gerekse halkın anlayacağı şekilde Türkçe kurallara uygun yapılmış kelimelerin verilmesi, dil çalışmalarına çeşitli alanlarda yapacağı katkıların yanında, Türkçeye nasıl yaklaşmamız gerektiği konusunda ileriye dönük fikirler de sunmaktadır.

Dün, Devletoğlu Yusuf 1423-1425 yıllarında yazdığı manzum *Vikâye'nin* önsözünde:

Dinle imdi Türki bir manzum kitab

İtdügümçün siz bana itmen itab

diye Türkçe yazmasının sebebini izah etme gereği duymuşsa¹; bugün de, Michel Foucault'un *Les Mots et les Choses Une Archéologie des Sciences Humaines* adlı eserini "Kelimeler ve Şeyler" adıyla Türkçeye çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, "Bu olağanüstü güçlükteki ve derinlikteki kitabı, felsefesiz, düşüncesiz ve bu yüzden de "dilsiz" bir toplumun diline çevirmeye kalkışmanın en mükemmelinden bir saçmalık olduğunu

¹ . Agah Sırrı LEVEND: *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, TDK Yayınları, 3. baskı, Ankara 1972, 9. s.

biliyorum, ama Las Meninas o kadar büyüleyici ki..."² diyebilmekte, belki söylemek zorunda kalabilmektedir.

Anadilimiz için böyle sözlerin önümüzdeki yıllarda da biteviye söylenmemesi için ediplerin, yazarların, gazetecilerin, özellikle bilim adamlarının duyarlı davranması gerekmektedir. Bunun için de Türkçe yazarken kimseden özür dilememek, "Türkçe ilim dili olamaz."³ suçlamasında bulunmamak; elden geldiğince, hayranlığımızı ifade ettiğimiz gelişmiş diller seviyesine çıkarmak için çalışmalıyız. Bir toplumun sosyal bir kurum ve biyolojik bir varlık olan dili de, dilde gelmiş olan seviye üzerine yeni nesillerin katkıda bulunmaları yoluyla gelişir. Anadilinin yetersizliğinden dem vurup oturmakla değil!.

Bu katkıyı kendi adına yapmaya çalışan Doç. Dr. Cemal Muhtar, Türkçe için büyük önemi haiz, Kur'an kelimeleri için hazırlanmış iki lûgati bir arada yayımlamıştır⁴. Eserlerden biri Abdullatif ibn Melek tarafından 795 / 1392 yılında yazılan Arapça-Türkçe manzum **Luğat-ı Ferišteoğlu**; diğeri ise, Abdülmecid ibn Ferište tarafından 854 / 1450 yılında yazılan Arapça-Türkçe mensur **Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî**'dir.

Araştırmacı bu eserde, *İçindekiler* /VI/, *Önsöz* /VII/, *Transkripsiyon Alfabeti* /IX/, *Kısaltmalar* /X/ başlıklarından sonra *Ferišteoğulları* /11/, *Abdullatif İbn Melek* /11/, *İbn Melek'in Eserleri* /18/, *Ferišteoğlu Luğatı* /21/, *Ferišteoğlu Luğatının Özellikleri* /22/, *Ferišteoğlu Luğatının Nüshaları* /22/, *Ferišteoğlu Luğatının Şerh ve Nazireleri* /24/, *Metinlerde Uygulanan Teknik Metod* /27/, *Karşılaştırılan Nüshalar* /28/, *Luğat-ı Ferišteoğlu* /30/, *Alfabetik Sıraya Göre Ferišteoğlu Luğatı* /59/, *Abdülmeccid b. Abdillatif b. Ferište* /94/, *Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî (Luğat-ı Kur'ân)* /97/, *Sonuç* /271/, *Bibliyografya* /275/ ve *İndex* /280/ konularına yer vermiştir.

Tıpkıbasımıyla 334 sayfayı bulan bu eserin 93+(tıpkıbasım,20) sayfa-lık **Luğat-ı Ferišteoğlu** üzerinde yaptığımız incelemelerle ilgili değerlendirmeleri ilim âleminin bilgisine sunmayı uygun bulduk.

Bu çalışmada, eserin iki dili birden ilgilendirmesi nedeniyle her iki dile ilgili sağlam değerlendirmelerin yapılması gerekirdi. Her iki lûgat için Arapça kelimeler esas alınarak dizin hazırlanmış olduğu hâlde, Türkçe kelimeler için dizin yapılmamıştır. Eserin önsözünde "**Ferišteoğlu ve Kânûn-ı İlâhî sözlükleri Türk dili bakımından değerlidir. Zira bu sözlükler VII-IX/XIV-XV. yüzyılların dilini yansıtmakta olup, Türkiye Türkçesi'nde kullanılmayan birçok Türkçe kelime ve şiveler onlarda yer**

² . Michel FOUCAULT: *Kelimeler ve Şeyler*, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, 1. baskı, Ankara 1994, 10. s.

³ . Bu cümle YÖK başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz'e aittir. 23 Eylül 1996 tarihli Zaman gazetesinin 3. sayfasında "Gürüz'ün dili ayağına dolandı" haber başlığıyla verilmiştir.

⁴ . Cemal MUHTAR: *İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferišteoğlu ve Kanûn-ı İlâhî*, M.Ü., İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1993, 281 + (53 s, tıpkıbasım).

almaktadır. Nitekim Türk Dil Kurumu, bu iki eseri taratmış, onlarda bulunan birçok Türkçe kelimeye yayınladığı "Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü" adlı eserinde yer vermiştir. Gerek Türk menşeli, gerekse Türkçeleşmiş yabancı kaynaklı Türkçe kelimelerin yanısıra, bugün hayatını yitirmiş bu asil Türkçe kelimeleri canlandırmakla Türkçemizin daha da zenginleşeceği kanaatindeyiz. Bu da ancak kütüphanelerimizin raflarında bulunan bu kabil-den değerli eserlerin araştırılıp yayınlanmasıyla gerçekleşebilir." sözleriyle eserin Türk dili açısından önemli olduğunu vurgulayan yazar, belki Arap dili uzmanı olması hasebiyle, daha çok Arapça açısından değerlendirme yoluna gitmiş; eseri, Türkçe açısından layıkı vechile değerlendirmemiştir.

Ayrıca, Türkçenin tarihî dönemini yansıtan böyle bir metnin hazırlanması, çoğu kelimenin kullanımından düşmesi veya anlam alanı değiştirmesinden ve eserin yazıldığı dönemin farklı gramer özellikleri arz etmesinden dolayı Türk dilcileri arasında bile uzmanlık gerektirmektedir. Hâl böyle iken, ihtisas gerektiren bu eserin hazırlanmasında, bilhassa Türkçe/Farsça kelime ve unsurlar açısından, yanlış bir metot uygulandığı ve pek çok hata yapıldığı görülmektedir.

Biz, yazarı eleştirmek açısından değil ama, eserin öneminden dolayı hazırlanışındaki eksikliklerin giderilmesi ve Türklük bilimi uzmanlarının bu eseri Türkçe açısından daha sağlıklı değerlendirme imkanına kavuşabilmesi için, görebildiğimiz ve yazarın daha çok alanının uzmanı olmamasından kaynaklanan eksiklik ve hataları, yazarın hoş görüsüne sığınarak, ortaya koymaya çalışacağız.

Üzerinde duracağımız hataları şu başlıklar altında gruplandırdık: a-Metin kuruluşu / b-Vezin ve kafiye c-Türkçe kelimeler / ç-Arapça kelimeler / d-Farsça kelimeler / e-Arapça kelimelerin fonetiği / f-Arapça kelimelerin aslına bağlı kalma / g-Arapça ve Farsça kelime uzunluklarının kullanılmaması / ğ-Yazmadaki şekillerin dışında kullanım / h-Arapçalara karşılık verilen kelimelerde çeviriyazı kullanılmaması / ı-Uzunluk işareti kullanılması / i-Belirtme durumu / j-'durur' ek-fiilinin yazımı / k-Türkçe kelimelerde gereksiz işaret kullanılması / l-Yazmadaki harekelendirmenin dışında farklı ünlü kullanılması / m-Farklı ünsüz kullanımı / n-Metne yapılan ilaveler / o-Yazmaya göre eksilterek verme.

a-Metin kuruluşu

Metin bir manzumedir ve beyit birimiyle farklı vezinlerde kıta kıta yazılmıştır; ancak, numaralandırma bu durum, göz önünde bulundurulmamıştır. Sayın Muhtar, metni kurarken eseri bir bütün kabul edip, kıta farkı gözetmeden, baştan sona mısra mısra numaralandırmıştır. Bu yöntem, bu zamana kadar ortaya konulan edebiyat araştırmaları metoduna ters bir tutum olduğu kadar, yazmadaki tertip şekline de denk düşmemektedir. Böyle bir sistem denemesi, ilmî olmamasının yanında bir eserden istifade etmek isteyenini işini de hayli zorlaştırmaktadır. Meselâ, 48 mısra numarasıyla

verilen 'uyatmak kelimesinin asıl metinde geçiş şekline bakmamız gerektiği zaman, önce çeviri metnin 2. kıt'asından 48'e kadar sayıp 16 rakamını bulduktan sonra, tıpkıbasımın 2. kıtasından 16'ya kadar mısra saymamız gerekiyor ki, 'uvatmak kelimesinin yerini bulup nasıl yazılmış olduğuna bakabilelim.

Bu yazımızda, tabiidir ki, biz de bu sıralamaya uymak zorunda kaldık.

b-Vezin ve kafiye

Metin kurulurken şiir bilgisi yeterince göz önünde bulundurulmamıştır. Şairler mısraları vezne uydurmak için kelime, cümle vb. kullanımlarda kural dışı hareket edebilmektedirler. Vezne uydurmak için bu kuraldışılıklar veya değişiklikler, yanlış telakki edilip doğru şekillerle değiştirildiği için çoğu yerde vezinde tutarsızlıklar meydana gelmiştir. Bu tür hatalarla ilgili birkaç örnek vermekle yetineceğiz:

1. kıtanın vezni *fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün* olmasına rağmen *fā'ilātun fā'ilātun fā'ilātun* olarak gösterilmiştir.

12 numaralı mısra da ise vezin tutarsızdır. Burada yazarın dipnotta da gösterdiği gibi AH'de *yalınlamak durur* olan şekli ET'deki *yalınlamak* şekli yerine alındığı için fazlalık oluşmaktadır. Yani ET deki söyleyişin tercihi durumunda vezin tutarsız olmayacaktır.

2. kıtanın vezni *fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün* dır. Yazar tarafından *fā'ilātun fā'ilātun fā'ilātun fā'ilātun* olarak gösterilmiştir.

35 numaralı mısra da son tefilenin bir hecesi eksik gelmektedir: Bu durum, tercih edilen 'üsti şekli yerine, asıl metindeki *üstini* kelimesinin kullanılmış olması durumunda ortadan kalkacaktır.

48. mısra da son tefilenin bir hecesi eksik gelmektedir. Bu durum da, asıl metindeki *durur* tercihiyle düzeltilbilecektir.

56. mısra da son tefile bir hece eksiktir. Bu da metinde görülen *ğams* yerine *ğamas* şeklinin tercihiyle düzelecektir.

3. kıtanın vezni *fe'ülün mefā'ilün fe'ülün mefā'ilün* dır. Yazar tarafından *fe'ülun mefā'ilun fe'ülun mefā'ilun* olarak gösterilmiştir.

5. kıtanın vezni *fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün* dır. Yazar tarafından *fā'ilātun fā'ilātun fā'ilātun fā'ilātun* olarak gösterilmiştir.

c. Türkçe kelimeler

'aceblemek⁵ 'acablamak [77]⁶: A. 'tefekkuḥ' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'aceblemek', metinde عجبك şeklinde yazılmıştır. Burada '-mak' "ع" yazımından dolayı '-mek' şeklinde okumak imkansızdır.

5. ">" işaretinden önce verilen kısım yazara ait olup eserde geçen şekildir. Sonra yazılan kısım ise, yazmadaki şekilleri ihtiva etmektedir.

6. "[ ]" işareti içine aldığımız rakamlar, yazar tarafından verilmiş olan mısra referans numaralarıdır.

acıdan> acıdur [360]: A. 'elim' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'acıdan nesne dürür', metinde 'acıdur nesnedür' şeklindedir. Bunun hangi nüshadan tercih edildiğine dair bir dipnot yoktur.

acımak> açmak [125]: A. 'fez' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'acımak', metinde 'açmak' şeklinde yazılmıştır. 'fez' kelimesi Arapça sözlüklerde 'korkmak, yardım etmek' anlamıyla verilmektedir. Buradan hareketle 'açmak' kelimesine 'korkmak, yardım etmek' anlamı verilebilir(?) 'acımak' şeklinin hangi nüshadan alındığına dair bir dipnot yoktur.

ağrısı> ağrımak [422]: A. 'şudâ' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'baş ağrısı', metinde 'baş ağrımak' şeklindedir. Bu tercih için de bir dipnot yoktur. Burada günümüzdeki kullanımın tercih edildiğini görmekteyiz. Oysa metin çevirisinde metne bağlı kalmak esas olmalıdır.

arı> azı [175]: A. 'şalid' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'arı', metinde 'azı' şeklindedir. 'şalid' kelimesi de zaten Arapça sözlüklerde 'gıcırdayan azı dişi' anlamına gelmektedir. Metin, manzum olduğu için sadece 'azı' denilmekle yetinilmiştir.

ayırmak> ırmağ [4, 6]: A. 'naql ve 'azl' kelimelerinin karşılığı olarak verilen 'ayırmak', metinde 'ırmağ' şeklindedir ve iki ayrı şekilde (ارمىق / ايرمىك) yazılmaktadır. Her iki yazılış da 'ayırmak' değil 'ırmağ' okunur. Zaten bu dönem Türkçesinde 'ayırmak' yerine 'ırmağ' fiili kullanılmaktadır.

ayırtmak> eyertmek [122, 325, 475]: A. 'faḥş, naḳb ve tecessüs' kelimelerinin karşılığı olarak verilen 'ayırtmak', metinde her üç yerde de ايرتمك şeklinde. Bu kelime yazılışı itibarıyla zaten 'ayırtmak' okunmaz. Bu kelimeyi Tarama Sözlüğü'nde bulamıyoruz. Ancak Derleme Sözlüğü'ne baktığımızda 'eyertmek' kelimesini 'derinleştirmek, toprağı derinlemesine işlemek' anlamlarıyla bulabilmekteyiz. Arapça sözlüklerde, 'eyertmek' kelimesi ile karşılanan Arapça kelimelere baktığımız zaman 'faḥş: derinliğine incelemek; naḳb: araştırmak; cesese: incelemek, araştırmak' anlamlarını görmekteyiz ki, Derleme Sözlüğü'nde verilen karşılığa çok yaklaşmaktadır. O hâlde bu kelime Türkçenin kazancı olacaktır. 'eyertmek: bir konuyu derinlemesine incelemek, araştırmak' şekliyle Tarama Sözlüğü'ne girmelidir.

ayrılmakdurur> ırılmağ durur [83]: A. 'hıvel' karşılığı olarak verilen 'ayrılmakdurur', metinde 'ırılmağ durur' şeklindedir. Burada da [4, 6]'daki 'ırmağ' fiili yerine 'ayırmak' okunuşunu görmekteyiz. Başka bir nüshadan seçildiğine dair bir dipnot da verilmemiştir.

ayurtlamakdur> üyürtlemekdür [454]: A. 'inticâb' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'ayurtlamak', metinde 'üyürtlemek' şeklinde hareketlenmiştir. Bu tercihe dair bir dipnot yoktur. Bazı nüshalarda 'inticâb' yerine 'intiḥâb' olduğu için çeviride 'intiḥâb' yazılmış ve bu fark dipnotta gösterilmiştir. Arapça sözlüklerde 'inticâb: soylu olanı seçmek; intiḥâb ise, iyi

olanı seçmek' anlamlarıyla verilmektedir. Dolayısıyla buradan hareketle 'üyürtlemek' kelimesine 'iyi ve soylu olanı seçmek' anlamını da yükleyebiliriz.

bağcık> bir bağ çibik [214]: A. 'zığzü' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'bağcık', metinde 'bir bağ çibik' şeklinde yazılmaktadır. 'zığzü' kelimesi Arapça sözlüklerde 'ot vs.yi demet yapmak' anlamıyla verilmektedir. Günümüzde bağcılıkta **gilamada** da denilen çibik, kurumuş, ince asma dallarının adıdır⁷. Böyle olunca çubuk demeti de olabilir. 'bağcık' tercihinin hangi nüshadan yapıldığına dair dipnot bulunmamaktadır.

bağırsak> bağarsuk [514]: A. 'kıtb' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'bağırsak', metinde 'bağarsuk' şeklinde yazılmıştır. Eserin verildiği dönem Türkçesine uygun kullanım da zaten 'bağarsuk'tur.

basmak> başmak [44]: A. 'na^l' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'basmak', metinde 'başmak' şeklindedir. Metne dayalı çalışmalarda araştırmacının çok dikkatli olması gerekmektedir. Farklı kullanılan bir ünlü veya bir ünsüz tamamen başka bir anlam ifade edebilmektedir. Bu kelimenin kullanımında olduğu gibi basmak ile başmak farklı anlamdadır. Basmak, 'alt etmek; atmak; kaplamak' gibi anlamlara gelen bir fiil; başmak ise, 'ayakkabı' anlamına gelen bir isimdir. Ayakkabı anlamına gelen başmak kelimesi de zaten aynı anlama gelen 'na^l' kelimesi ile uyuşmaktadır.

ben> beñ [3]: A. 'hāl' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'ben', metinde 'beñ'dir. -n ile -ñ farklı farklı seslerdir. Alfabe de karşılıkları da /n=ن/, /ñ=ن/ şeklinde farklıdır.

berek> berk [516]: A. 'raşin' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'berek', metinde 'berk' şeklindedir. Doğru şekli de budur. Sağlam anlamına gelen 'berk/perk' şekillerinin yanında 'berek' şekli yoktur.

berikmiş> berkimiş [231]: A. 'merşüs' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'berikmiş', metinde 'berkimiş' şeklindedir. Türkçede sağlamlaştırmak anlamında 'berikmek' fiili yoktur. Bu, 'berkimek' fiilidir.

beru> buru [424]: A. 'meḥāz' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'koçı beru tutmakdurur', metinde 'kiçi buru tutmak-durur' şeklindedir. 'kiçi buru tutmak: yavrulamadan dolayı sancı çekmek anlamında deyimdir.

bezeg> bezek [159]: A. 'hilye' karşılığı olarak verilen 'bezeg' kelimesi 'bezek' olmalıdır.

bilazuk> bilezük [70]: A. 'sivār' karşılığı olarak verilen 'bilazukdurur' 'bilezük-durur' şeklinde olmalıdır. Çünkü bu dönem Türkçesinde Uygur yazı geleneğinin bir devamı olarak Eski Anadolu Türkçesinin ilk dönem eserlerinde 'e' sesi için elif kullanılabilir.

bilkil> bilgil [369]: Türkçe fiillere gelen emir eki 'gil/gil'dir. Bu ekin '-kil' şekli yoktur.

7. Kâzım YEDEKÇİOĞLU: Kayseri Ağzı II Sözcükler, Kayseri 1991, s. 291.

cänn dur> cân nedür [534]: 'cänn dur' şeklinde okunan yazım **جان ندر** şeklindedir.

çekinmek> çekişmek [476]: A. 'teşākūs' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'çekinmek', metinde 'çekişmek' şeklindedir. 'çekinmek' şeklinin hangi nüshada geçtiğine dair dipnot bulunmamaktadır.

çekişendür> çekişen kişidür [382]: A. 'hāşim' karşılığı olarak verilen 'çekişendür', metinde 'çekişen kişidür' şeklindedir.

çekişmeklidürür> çekişmeklik-durur [416]: A. 'irāz' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'çekişmeklidürür', metinde 'çekişmeklik-durur' şeklindedir. Metindeki şeklin doğru olması gerekir.

çocukdur> şucukdur [514]: A. 'hāniş' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'çocuk', metinde 'şucuk'dur. Arapça kelime de 'hāniş' değil, 'hāmiş' şeklindedir. 'hāmiş: et ve benzeri bozularak buruşmak, kuruyarak çekilip kasılmak' anlamındadır. Bu anlam ile 'şucuk' kelimesi de uyuşmaktadır.

dayanacak> dayınacağ [377]: A. 'zelāğ' karşılığı olarak verilen 'dayanacak yirdür', metinde 'dayınacağ yirdür' şeklindedir. Doğru şekil de budur. 'zelāğ'ın dayanmak ile ilgili bir anlamı yoktur. Kaygan yer anlamına gelmektedir. Kaygan anlamındaki Türkçe kelime de 'dayanacak' değil 'dayınacak'tır.

dendāş> deñdeş [43]: A. 'kūfū' karşılığı olarak verilen 'dendaş', metinde 'deñdeş' şeklindedir. Doğrusu da budur.

derin> deriñ [188]: A. 'lücci' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'derin', metinde 'deriñ' şeklindedir. Dipnot verilmemiştir.

dirsek> dir-iseñ [299]: burada verilen 'dirsek' kelimesi 'dir-iseñ' şeklinde okunmalıdır. Zira, metinde dirsek kelimesine karşılık olacak Arapça kelime bulunmamaktadır.

dökeli> dükeli [209]: Burada verilen 'dökeli' kelimesi 'dökmek' fiili ile ilgisi olmayan bir kelimedir. 'hepsi, bütünü, tamamı' anlamına gelen 'dükeli' kelimesidir.

dökmek> dögmek [180]: A. 'irhāk' kelimesinin karşılığı olarak 'dökmek kanıdır' verilmiştir. 'irhāk' kelimesi Arapça şözlüklerde 'kötülük, zulüm ve günahā dalmak' olarak gösterilmektedir. Bu kelimenin, katillikle ilgili değil de, zorbalık yapmak olarak anlamlandırılması gerekmektedir. Yani 'katı döğücü olmak: zulüme dalmak' 'irhāk'ın anlamına daha uygun düşmektedir.

dökülmüş kan> dökülmüşdür [451]: A. 'mesfūh' kelimesine karşılık olarak verilen 'dökülmüş kan', metinde 'dökülmüşdür' şeklindedir. 'mesfūh'un kan ile ilgisi yoktur. Sadece 'dökülmüşdür' tanımı yeterli olacaktır.

döşek> duşak [170]: A. 'kayd' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'döşek', metinde 'duşak'tır. 'duşak, A. 'kayd' gibi, köstek, ayak bağı, bağ' anlamlarına gelmektedir.

döşinilendür> döşenilendür [243]: A. 'bisât' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'döşinilendür', metinde döşenilendür' şeklindedir ve böyle olmalıdır.

durışan> dürişen [262]: Burada bu kelime, bir sonraki Arapça kelime 'vüşül' ile ilişkilendirilmiştir. Oysa, bir önceki Arapça kelime 'kâdiḥ' ile ilişkilendirilmeliydi. Yani: 'Kâdiḥ kavi, durışan nesneye 'irmek Vuşül' şeklinde değil de, 'kâdiḥ kavi dürişen, nesneye irmek vüşül' şeklinde olmalıydı. 'durışan', 'duran' anlamıyla düşünmek mümkün değildir.

düddük> düdün [79]: A. 'mizmâr' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'düddük', metinde 'düdün veya düdüz' okunacak şeklindedir. 'düddük' olması gereken bu kelimenin hangi nüshadan seçildiği ve tıpkıbasımı verilen yazmadaki 'düdün veya düdüz' farklılığı için dipnot verilmemiştir.

dükkan> düken [162]: A. 'hânüt' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'dükkan', metinde 'dükan' şeklindedir. Dükkan, mağaza anlamlarına gelen 'hânüt', 'düken' şeklinde karşılanmıştır. Buradaki yazım, Anadolu ağzlarındaki "dükan, tüken" şekline uymaktadır.

dürmek> dermek [326]: A. 'tekvîr' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'dürmek', metinde 'dermek' şeklindedir. 'dürmek' şeklinin hangi nüshadan alındığına dair dipnot bulunmamaktadır.

dürmek> dirmek [134]: A. 'dürüc' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'dürmek', metinde 'dirmek' şeklindedir. Metne alınan şeklin nüsha yeri de dipnotla gösterilmemiştir.

düşenler> döşeklerdür [80]: A. 'zerâbiyy' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'düşenler', metinde 'döşekler' şeklindedir. Doğrusu da budur çünkü, 'zerâbiyy' kelimesinin karşılığı Arapça sözlüklerde 'minder, koltuk' anlamlarıyla verilmektedir.

düşünen> döşenen [36]: Burada 'düşünen' olarak verilen kelime 'Ayn' kelimesiyle ilişkilendirilerek "Ayn yeğrek düşünen, palas Hales" şeklinde okunmuştur. Oysa metinde 'döşenen'dir ve 'palas' olarak verilen 'pâles' kelimesinin sıfatı durumundadır. Yani, "Ayn yeğrek, döşenen pâles celes" şeklinde okunmalıdır.

ekmek> etmek [1]: A. ḥubz' kelimesine karşılık olarak verilen 'ekmek', metinde 'etmek'tir. 'ekmek' anlamca uyuyor ancak, o dönem Türkçesinde bunun karşılığı etmektir.

eksimek> eksmek [144, 146]: A. 'hazm, gayz' kelimelerinin karşılığı olarak verilen 'eksimek' metinde her iki yerde de 'eksmek' şeklinde harekelenmiştir. 'eksimek' şekli vezni bozmaktadır. Türkçede 'eksimek: eski-mek; eksmek: eksiltmek' anlamlarına gelmektedir. Buradan hareketle zor-

lama da olsa 'hazm ve gayz' kelimelerine karşılık olarak eksmek daha uygun düşmektedir.

esirmek> esirmek [251]: A. 'inzāf' karşılığı olarak verilen 'esirmek', metinde 'esirmek' şeklindedir. Bu yazım için 'Esirmek AHT : eşirmek E' nüsha farkı gösterilmiştir. Tıpkıbasıma alınan nüshadaki esirmek şekli dipnotta bulunmamaktadır. 'esirmek' şekli de, zaten 'fâ'ilün' olan manzumenin son tef'ilesine uymamaktadır.

genç> kiçi [245]: A. 'bıkr' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'genç kişidür', metinde 'kiçi yaşludur' şeklindedir. 'Yaşını almış yavru' anlamını verebileceğimiz Türkçe karşılık karşılaştırılan dört nüshadan sadece birinde bulunan 'genç kişidür'e göre daha eski şekil olarak görülmektedir. Ayrıca bu tercih vezni de bozmaktadır.

gen> giñ [45, 74]: Her iki yerde de 'geniş' anlamında kullanılan kelime, metinde 'gen' değil 'giñ' şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde 'geñ' ve 'giñ' olarak her ki şekli de kullanılmıştır.

geñ> giñ [487]: 45 ve 74'te '-n' için nazallık işareti kullanılmazken burada nazallık işaretinin kullanılması dikkat çekicidir. Bu hususta doğru bulunmuş ancak, metne uyulmaması yine bir hatadır. Zira metinde 'giñ' şeklindedir.

gömelekdürür> gömelekdür [229]: A. 'sırbāl' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'gömelekdürür', metinde 'gömelekdür' şeklindedir. Bu mısra ile ilgili olarak verilen dipnotta "gömelek AEH: gönlek T" nüsha farkı verilmektedir. Bir Eski Anadolu Türkçesi metninde 'gömelek' yerine 'gönlek' şekli kullanılmış olamaz. Kullanılmışsa bile bu, o nüshanın geç tarihli olduğunun göstergesidir. Böyle durumlarda tenkitli metin hazırlayan araştırmacıya düşen görev, eserin yazılış tarihine yakın şekil özelliklerini bünyesinde barındıran yazımları tercih etmektir.

görmek> gören [419]: A. 'eşir' kelimesine karşılık olarak verilen 'kendüzini görmek', metinde 'kendüzini gören' şekliyle geçmektedir. 'eşir' kelimesinin kalıbı itibarıyla failiyet bildirmesi gerekmektedir. Bu nedenle metindeki 'gören' yazımı doğru şekildir.

göydürmek> küydürmek [324]: A. 'imlā' karşılığı olarak verilen 'göydürmek', 'küydürmek' olmalıdır. Çünkü 'göydürmek'in 'yakmak' anlamı, 'imlā' kelimesinin 'yayı gerip doldurmak' anlamıyla hiçbir yakınlık taşımamaktadır. 'küydürmek: bekletmek' anlamıyla karşılırsak okun yaya konulduktan sonra bekleme süresini ifade için kullanılmıştır. Arapça kelimeler esas alınarak yapılmış olan dizinde de 'imlā' kelimesinin karşılığı olarak "imlā": göydürmek (doldurmak)" anlamı verilmiştir.

göyinmek> yemiş göyinmek [312]: Burada verilen 'göyinmek' çeviri 'yen' kelimesiyle değil de 'aşir' kelimesiyle ilişkilendirildiği için yanlışlık yapılmıştır. Çeviri, "Yen^c yemiş, göyinmek şire adıdır 'Aşir'"

şeklinde değil de, " yen^c yemiş göyinmek, şire adıdır 'aşir" şeklinde olmalıydı.

gözetmek> küymek [393]: A. 'raşad' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'gözetmek', metinde 'küymek' şeklindedir. Dipnotta 'küymek' yerine yanlış okumayla 'giymek ET' farkı belirtilmiş. Gözetlemek anlamına gelen 'raşad' ile beklemek anlamına gelen 'küymek' arasında mecazen bir anlam yakınlığı kurulabilir. Ayrıca 'gözetmek' şekli vezni bozmaktadır.

horluk> horlamak [531]: A. 'izdirā' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'horluk', metinde 'horlamak' şeklindedir. Hem vezin gereği, hem de anlam itibarıyla 'horlamak' şekli daha uygundur. Tabii buradaki 'horlamak' uyku anında sés çıkarmak değil, aşığılamak anlamındadır.

issidur> issi-durur [466]: A. 'mellāh' kelimesine karşılık olarak verilen 'gemi issidur', 'gemi issi-durur' olmalıdır. Çünkü, buradaki kullanımı 'issî: sıcaklık, hararet' ile ilgili değil, 'issî: sahip' anlamıyla ilgilidir. 'Sahip' anlamından dolayı 'issî' okunmalıdır.

'ider> aydur [bşl./10]: Giriş kısmında başlıkta geçen "'ider' kelimesi, 'aydur' şeklinde okunmalıdır. Metinde de zaten 'aydur' şeklinde hareketlenmiştir. Bir de burada kelimenin anlamı 'söylemek' ile ilgilidir.

kaldıran> düginen [260]: A. 'muḳni^c' kelimesine karşılık olarak verilen 'kaldıran' metinde 'düginen' şeklindedir. 'dügmek', yükselmek, yukarı doğru fırlamak anlamlarına gelmektedir. O hâlde 'başını düginen: başını yukarı kaldıran' anlamıyla düşünülünce Arapçasıyla anlam uyumu sağlar.

kanarıdur> kenārıdur [413]: Burada verilen 'kanarıdur', 'kenārıdur' olmalıdır. Bu herhâlde dizgi hatası olarak girmiş olmalı; çünkü, dizinde 'kenar' olarak doğru şekli verilmiştir.

kanıdur> katıdur [180]: A. 'ihrāk' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kanıdur', 'katıdur' olmalıdır. Burada yine Arapça kelime yanlış olarak verilmiştir. Bu kelime, 'ihrāk' değil 'irhāk' olmalıdır. 'rahiḳa' kökü ise kötülük, zulüm ve günaha dalmak' anlamına gelmektedir. 'dögmek katı' ise, zorbalık etmek şekliyle Arapça kelimenin anlamına daha uygun düşmektedir.

kayıyan> tayınan [185]: A. 'müdhiḳ' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kayıyan', 'tayınan' olmalıdır. Metinde de zaten 'tayınan'dır. Arapça 'dahāzet' kökü, ayağı kaymak anlamındadır. Böyle olunca verilecek karşılığın kaymak fiiliyle ilgili olması gerekmektedir. Bu da herhâlde 'kayınmak' fiili yerine kaymak' anlamına gelen 'tayınmak' fiili olmalıdır. Kaldı ki, Türkçe diye verilen 'kayınmak' fiilini sözlüklerde bulmak mümkün değildir.

kentdir> künddür [338]: A. 'belid' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kentdür', metinde 'künddür' şeklinde hareketlenmiştir. 'künd: kör, körleşmiş, kesmez; ahmak, aptal' anlamlarına gelmektedir. Arapça 'belüde'

ise tam bu anlama uyacak şekilde 'aptal ve tenbel olmak' anlamına gelmektedir.

kesik> köşek [330]: A. 'faşil' kelimesine karşılık olarak verilen 'kesik', metinde 'köşek'tir. 'faşil' Arapça sözlüklerde 'anasından ayrılmış deve yavrusu' anlamıyla verilmektedir. Bu anlam da, 'deve yavrusu anlamına gelen köşek' kelimesi ile uyuşmaktadır.

keşir> keşür [443]: A. 'cezer' kelimesinin karşılığı olarak verilen kelime 'keşir', metinde 'keşür' şeklindedir. 'havuç' anlamına gelen 'keşür'ün 'keşir/kişür' şekilleri de vardır; ancak, burada 'keşür' şeklinde harekelenmiştir.

kırañı> şokarık [183]: A. 'şatt' kelimesine karşılık olarak verilen 'şu kırañı', metinde 'şokarık' şeklindedir. 'şatt' diye okunan Arapça kelime ise "şetâ" şeklindedir. "şokarık" Tarama Sözlüğü'nde "topraktan ilk çıkan filiz, filizlenme, filizin topraktan çıkması" anlamlarıyla verilmektedir. 'Şatt' "ev vs. uzak olmak", "şetâ" ise "ekin filizlenmek, filiz çıkarmak" anlamındadır ki, "şokarık"ın anlamına yazmadaki şekil "şetâ" uygun düşmektedir. Bkz. **şatt**> **şetâ**.

kıtlık> katılık [176]: A. 'be's' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kıtlık', metinde 'katılık' şeklindedir. 'be's' kelimesinin Arapça sözlüklerde hem 'kıtlık'la karşılanabilecek 'sıkıntı, yoksulluk' anlamı mevcut, hem de 'katılık'la karşılanabilecek 'kuvvetli ve sağlam olmak' anlamı mevcuttur. Metinde bulunan 'katılık'ı 'kıtlık' ile değiştirmek gereksizdir. Başka nüshalarda 'kıtlık' yazımının varlığına dair dipnot da bulunmamaktadır.

kişidür> yaşludur [245]: Burada 'kiçi yaşlı' ifadesi 'genç kişi' olarak değiştirildiği için 'yaşlı' kelimesi 'kişi' ile değiştirilmiştir. Bunun için bkz. 'genç> kiçi'.

koçi> kiçi [424]: A. 'meħāz' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'koçi', metinde 'kiçi' şeklindedir. Dipnotta: "Küçi AEH: KİÇİ T" notu bulunmaktadır. Bu kelime aslında 'kiçi buru tutmak: yavru(lama) sancısı

tutmak' deyiminin bir parçasıdır. 'koçi' kelimesi 'kiçi' olmalıdır. Ayrıca bkz. **börü**> **buru**.

komak> kovmak [132]: A. 'nehr' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'komak', metinde 'kovmak' şeklindedir. 'kovmak' Tarama Sözlüğü'nde 'takip etmek, izlemek; koşturmak' anlamlarıyla verilmiştir. Bu anlam da 'nehr', sözlükte bulduğumuz 'kovmak'ın 'süratle akmak' anlamıyla mecazen uyuşmaktadır.

kuğ> koğ [74]: A. 'şerer' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kuğ', metinde 'k' 'ş' şeklindedir. 'şerer' kelimesi Arapça sözlüklerde 'birinde bir kusur meydana getirmek' şeklinde tanımlanmaktadır. 'koğ/kov/kovu' kelimesi de 'arkadan çekiştirme, yerme' anlamıyla Arapça 'şerer'e uygun düşmektedir.

kusilen> kuşılan [38]: A. 'kales' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'kusilen', metinde 'kuşılan' şeklindedir. 'kales' kelimesinin anlamını Arapça sözlüklerde 'kuzmak' olarak buluyoruz. Dolayısıyla bu kelimeyi 'kuşılan' şeklinde okumak gerekmektedir.

nesne işidür> nesne azıdır [42]: A. 'da'as' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'nesne işidür', metinde 'nesne azıdır' şeklindedir. Arapça 'da'as' kelimesinin sözlüklerde anlamı 'mızraklamak; çiğnemek, ezmek; doldurmak; iz'dir. da'as kelimesinin karşılığı olarak نَسْنَه اَزِيدِر 'nesne azıdır' şeklinde harakelenmiş olmasına rağmen; 'da'as' kelimesinin anlamı olarak verilen 'iz' ile ilişkilendirip 'izidür' şeklinde metni düzeltmek gerekir. Bu durumda 'da'as'; 'nesne izidür: herhangi bir şeyin izi' şeklinde karşılanmış olur.

'olaşan> ulaşan [315]: A. 'râtik' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'olaşan', 'ulaşan' şeklinde olmalıdır; çünkü, 'râtik, birleşmek, birleştirmek' anlamına gelmektedir. Birleşmek fiilinin Eski Anadolu Türkçesindeki karşılığı da 'ulaşmak'tır.

'olaşmak> ulaşmak [478]: A. 'tahayyüz' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'olaşmak', 'ulaşmak' şeklinde olmalıdır; çünkü, 'olaşmak' diye bir kelime yoktur. Bu, 'ulaşmak'tır.

'öden> ödek [517]: A. 'gurm' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'öden', metinde 'ödek' şeklindedir. 'ödek' kelimesinin 'korkak; zaman; tazminat, ödünmesi gereken şey, borç' anlamları vardır. 'gurm' kelimesi ise, 'kendi taksiri olmaksızın çekilen zarar' anlamını taşımaktadır. Buradan hareketle 'ödek' kelimesine 'kefil olmaktan dolayı uğranılan zarar' anlamını da, vermek gerekmektedir.

'ödyiri> ud yiri [253]: A. 'sev'e' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'ödyiri', 'ud yiri' olmalıdır; çünkü, 'sev'e', 'avret yeri' anlamına gelmektedir. Bunun Türkçe karşılığı da yine 'erkek ve kadının cinsel organlarının bulunduğu yer' anlamına gelen 'ud/ut/ut yiri' olmalıdır.

'örülmedük> örülmedük [169]: A. 'cubb' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'örülmedük kuyu', metinde 'örilemedük' şeklindedir. 'cubb' Arapça 'geniş kuyu' anlamına gelmektedir. Bu anlama göre, 'örilemedük' kelimesinin anlamı tam olarak çıkmamaktadır. 'urılmadük' kelimesinden değişim sonucu 'örülmedük' yani yapılmamış, tabii kuyu anlamı düşünülebilir.

'örülmüş> urılmış [500]: A. 'lahiş' kelimesine karşılık olarak verilen 'örülmüş', 'urılmış' şeklinde okunmalıdır; çünkü, 'lahiş'in 'sarılmak' anlamına en yakın anlamı 'urmak' fiilinde bulmaktayız. 'urılmak'ın giyinmek, giydirilmek anlamı vardır. Giyilen şey aynı zamanda vücuda sarılan şeydir.

piçak> nacak [154]: A. 'hançer' kelimesine karşılık verilen 'piçak', metinde 'nacak'tır. Tarama Sözlüğü'ne 'nacak' kelimesi için baktığımız zaman ilk anlamları olarak 'hançer' bulunur.

poşmak> buşmak [37]: A. 'mak' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'poşmak', metinde 'buşmak' şeklindedir. 'mak'tı Arapça sözlüklerde 'çok kızmak, hiddetlenmek' anlamına gelmektedir. Dolayısıyla metinde olduğu gibi 'kızmak, hiddetlenmek' anlamına gelen 'buşmak' tam olarak uymaktadır.

pörteren> burtaran [261]: A. 'kâlih' kelimesine karşılık olarak verilen 'yüzün pörteren', metinde 'yüzün burtaran' şeklindedir. 'kelah'a, 'çehresini ekşitmek' anlamına gelmektedir. 'kâlih' de bunun ism-i fâil şekli olduğuna göre 'çehresini ekşiten' anlamına gelmektedir ki, 'yüzünü buruşturan' anlamına gelen 'burtaran'la uyüşmaktadır.

salya> salyar [353]: A. 'lu'ab' kelimesine karşılık olarak verilen 'salya', metinde 'salyar' şeklindedir. Bu dönem Türkçesinde 'salya' kelimesi zaten 'salyar' şeklindedir. 'salyar'ı 'salya' yapmak gereksizdir.

segitmek> sekitmek [133]: A. 'da' kelimesine karşılık olarak verilen 'segitmek', 'sekitmek' şeklinde okunmalıdır. Çünkü, 'segitmek: dolaşmak', 'sekitmek: reddetmek, azarlamak, tekdir etmek' anlamına gelmektedir. Arapça 'da' kelimesi ise, dolaşmak değil de azarlamak anlamına gelmektedir.

sökülmüş> süñü [358]: A. 'kanât' kelimesine karşılık verilen 'sökülmüş' kelimesi, metindeki iki ayrı kelimenin yanlış okuma sonucu birleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Aslında 'kanât süñü, gümüş boncuğ-durur cumân' olması gereken okuma, 'süñü ve gümüş' kelimelerin garip bir şekilde birleştirilmesi sonucu "Kanat sökülmüş, boncukdurur Cumân" şeklinde okunmuştur. Arapça sözlüklerde 'kanât, içi boş mızrak; eğri veya düz sopa; dar veya geniş su kanalı veya borusu' anlamına gelmektedir. Böyle olunca da karşılık olarak 'süñü', denk gelmektedir. Arapça 'kanât' kelimesinin 'sökmek' fiili ile ilgisi yoktur.

şu'bândur> şu'bân nedür [327]: Burada 'nedür' okunması gereken kelime '-dur' ek-fiiliyle karşılanmıştır. Bu okuyuş vezni bozmaktadır. Bu kullanım tercihi ile ilgili bir dipnot da bulunmamaktadır.

suci> süci [354, 518]: A. 'rah' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'suci', 'süci' şeklinde olmalıdır. Çünkü, Arapça 'rah' kelimesi, 'şarap' anlamına gelmektedir ve şarabın Eski Anadolu Türkçesindeki adı da 'süci'dir. Ayrıca bkz. 'suci> süci'.

suci> süci [74, 151]: A. 'ukâr ve müdâm' kelimelerinin karşılığı olarak verilen 'suci', 'süci' şeklinde olmalıdır. Çünkü 'ukâr ve müdâme' de şarap anlamına gelmektedir. 'rah'ın karşılığı olarak iki yerde 'suci' kabul edilirken yine şarap anlamına gelen 'ukâr ve müdâme' nin karşılığı olarak 'suci' şekli tercih edilmiştir. bkz. 'suci> süci'.

sucisi> sücisi [208]: A. 'rahîk' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'sucisi', '**sucı>** süci; **suci>** süci' maddelerinde yaptığımız izahlar doğrultusunda 'sücisi' olmalıdır.

susuzluk> şusuzlar [41]: A. 'him' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'susuzluk', metinde 'şusuzlar' şeklindedir. 'susuzluk' tercihiyle ilgili dipnot bulunmamaktadır.

sükût> sögüt [364]: A. 'hilâf' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'sükût', 'sögüt' şeklinde olmalıdır. Çünkü, Arapça sözlüklerde 'hilâf' kelimesi 'sögüt' anlamıyla verilmektedir.

sürülmüş> sürükmiş [459]: A. 'medhür' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'sürülmüş', metinde 'sürükmiş' şeklindedir. 'dehare' Arapça sözlüklerde 'kovmak, uzaklaştırmak' anlamına gelmektedir. Bu anlama uygun doğru okuyuş da Tarama Sözlüğü'nde 'kovmak' anlamıyla bulduğumuz 'sürükmiş> sürükmiş' olmalıdır. Buna sürülmüş dediğimiz zaman hem şekil, hem de fonetik olarak modernize etmiş oluruz. Bu da metin çevirimine aykırı bir tutumdur.

şişmek> şeşmek [21]: A. 'hall' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'şişmek' metinde 'şeşmek'tir. Dilde sesler fonemiktir, anlam farkı yapar. Burada 'şeşmek' ile 'şişmek' arasındaki bir 'i' ve 'e' farkının anlamı fdeğiştirmesinde olduğu gibi. Nitekim aynı mısra içinde yemek vs.den karnın şişmesi anlamına gelen 'nefh' kelimesinin karşılığı olarak 'şişmek' kullanılmıştır. Aynı kelimeyi çözmek anlamına gelen 'hall' için kullanırken iyice düşünmek gerekirdi.

şu> şü [153]: A. 'mâ': su' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'şu' baskı hatası olarak çıkmış olmalı. Bu kelime 'şü' olmalıdır.

tolulandırur> tolular durur [90]: A. 'zihâr' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'tolulandırur', metinde 'tolular durur' şeklindedir. 'zehâra', Arapça sözlüklerde, 'nehir veya denizin suyu çoğalıp taşkın olmak, bir şeyi doldurmak vb.' anlamlarıyla verilmektedir. 'tolu' kelimesi ise, 'içkiyle doldurulmuş kadeh' anlamına gelmektedir. Dolayısıyla 'zihâr' kelimesinin Türkçe 'dolu olan kadehler' anlamına gelen 'tolular durur' şekliyle karşılanması daha uygundur.

uvakdur> arukdur [492]: A. 'ma'şüş' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'uvakdur', metinde 'arukdur' şeklindedir. 'ma'şüş' kelimesi Arapça sözlüklerde 'bedeni ince ve arık olmak' anlamıyla verilmektedir. Böyle olunca da 'zayıf' anlamına gelen ve metinde geçen 'aruk' kelimesi doğru şekildir.

üfürmek> ürmek [395]: A. 'nefes' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'üfürmek', metinde 'ürmek' şeklindedir. Doğru olan şekil de budur; çünkü, Eski Anadolu Türkçesinde 'üflemek, üfürmek' yerine 'ürmek/üvürmek' kullanılmaktadır.

yalan söyliyem> yalan eylemek [253]: A. 'müdhin' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yalan söyliyem', metinde 'yalan eylemek' şeklindedir. Bu farklılık için dipnot bulunmamaktadır.

yanan> yağan [215]: A. 'şâkıb' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yanan', metinde 'yağan' şeklindedir. Kelimenin teşkil olunduğu kalıba uygun anlam da metindeki failiyet ifade eden 'yağan' yazımıdır.

yandusı> yondusı [291]: A. 'ğislin' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'çıban yandusı', metinde 'çıban yondusı' şeklindedir. 'ğislin' kelimesinin Arapça sözlüklerde anlamı, 'çamaşırdan çıkan kir, cehennemliklerin vücudundan akan cerahat' anlamlarıyla verilmektedir. 'yonda'nun 'yonga' yerine kullanıldığını 'çıban yondusı'nın da kuruyan çıbandan koparılan parça olduğunu düşünebiliriz. 'çıban yandusı' şekliyle çok zorlamayla çıkacak olan anlam 'çıban ağrısı' olabilir ki, bu da Arapçasıyla mukayeseli düşündüğümüzde doğru olmaz.

yaradılış> yaradılmış [108]: A. 'cibil' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yaradılış', metinde 'yaradılmış' şeklindedir. Kullanılan şeklin kaynağını gösteren dipnot da bulunmamaktadır.

yardımcı> yarıcı [301]: A. 'âzir' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yardımcı', metinde 'yarıcı' şeklindedir. Farsça 'yâri' kelimesinden değiştirilen 'yarı' Farsçada 'yardım' anlamına gelmektedir. 'Yarıcı' da, 'yardım edici' anlamıyla Arapça yardım etmek anlamına gelen 'âzir' ile uyusmaktadır.

yaymak> yapmak [178]: A. 'ışfâk' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yaymak kapudur', metinde 'yapmak kapuyı' şeklindedir. Arapça 'ışfâk' kelimesi, kapıyı kapamak' anlamına gelmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde de kapıyı kapamak ifadesi 'kapu yapmak' deyimiyile karşılanmaktadır. 'kapuyı yapmak> yapmak kapuyı' ifadesini bugün 'kapı imal etmek' anlamıyla düşünürüz; halbuki, bu ifade 'kapıyı kapamak' anlamını karşılamaktadır.

yay> ya [448]: A. 'nuşşâb' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yay' oklarıdır', metinde 'ya oklarıdır' şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde 'yay, yaz mevsimi', 'ya, ok' anlamına gelmektedir. Yani, metinde gördüğümüz şekli aynen aldığımızda hiçbir hata meydana gelmemektedir. Ayrıca bkz. 'yaz> yay'.

yaz> yay [152]: A. 'şayf' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yaz', metinde 'yay' şeklindedir. Eserin verildiği dönemin Türkçesinde 'yaz' 'yay'dır. Modernize edildiği takdirde ancak 'yay' kelimesini 'yaz' şeklinde okuyabiliriz. Ayrıca bkz. 'yay> ya'.

yel> aşşı [23]: A. 'ribh' kelimesi burada yanlışlıkla 'rih' okunmuş; dolayısıyla 'rih' kelimesinin anlamı, dipnot verilmeden, 'ribh'in karşılığı olarak 'yel' kelimesi verilmiştir. Arapça sözlüklerde 'ribh', 'kâr, kazanç'

anlamına gelmektedir. Böyle olunca da 'fayda' anlamına gelen 'aşşı' kelimesini değiştirmenin bir anlamı yoktur.

yıldırım> ıldırım [528]: A. 'şā'ika' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yıldırım', metinde 'ıldırım' şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesi şekli olarak da 'yıldırım' değil, 'ıldırım' olmalıdır. Bunun için "ıldırım T: Yıldırım AEH" dipnotu verilmiştir. Bu nüshalarda 'Yıldırım' yazımı doğrusa, bu şekli veren nüshaların geç dönem istinsahları olduğunu gösterir. Tenkitli metin hazırlayanın daha eski şekli tercih etmesi gerekir.

yorımak> yürimek [323]: A. 'irhāk' kelimesinin karşılığı olarak verilen 'yorımak', 'yürimek' şeklinde okunmalıdır. Çünkü Eski Türkçedeki 'yorımak' fiili Eski Anadolu Türkçesinde 'yürimek/yürümek' şekillerini almıştır. Metindeki yazımı يورمك itibariyle de zaten 'yorımak' şeklinde okumak mümkün değildir.

yüzük> yüzün [273]: A. 'numruk' kelimesine karşılık olarak verilen 'yüzük yasduğı', metinde 'yüzün yastığı' şeklindedir; böyle de okunmalıdır. Arapça 'numruk' kelimesi, 'dirsek yastığı, yan yastık, eğer ve palan yastığı' anlamlarına gelmektedir. Böyle olunca 'numruk', 'üzerine yüz konulan yastık' anlamına 'yüzün yastığı' şekliyle karşılanmıştır.

ç. Arapça Kelimeler:

biçiddin> becid [462]: 'ilhāh' kelimesine karşılık olarak verilen 'biçiddin tutmakdurur', 'becid tutmak-durur' şeklinde olmalıdır.

būr> bevr [183]: 'helāk' kelimesi ile karşılanan 'būr', metinde bevr şeklinde harekelenmiştir. Arapça sözlüklerde de 'bāre-yebürü-bevren' şeklinde verilmektedir.

hasır> hazirdür [168]: A. 'enbār' kelimesine karşılık olarak verilen 'hasır', metinde 'hazir' şeklindedir. 'enbār' Türkçede de 'anbar' şekliyle kullanılan 'enbār', 'depo' anlamına gelmektedir. 'hazir', 'hol, sofa' anlamlarına gelmektedir. 'hasır' kelimesinden daha uygun karşılık olarak görülmektedir.

cehm> cemh [27]: Aslında 'ivmek' olması gereken fakat 'evmek' şeklinde okunan kelimeyle karşılanan 'cehm', metinde 'cemh' şeklindedir. 'cehm, ateş yakmak; göz açmak' anlamına gelmektedir ve 'ivmek' kelimesine denk düşmemektedir. 'cemh ise 'koşmak' anlamıyla bu kelimeye denk düşmektedir.

evzār> vizr [300]: 'silah' kelimesiyle karşılanan 'vizr', 'evzār' şeklinde çokluk olarak okunmuştur.

ğams> kams [56]: T. 'şuya talmak' ile karşılanan 'ğams', metinde 'kams' şeklindedir. 'ğams, yıldız batmak, girmek; müteaddî olarak da batırmak, suya sokmak' anlamınadır. 'kams, batıp çıkmak, görünüp kaybolmak müteaddî olarak da suya atmak anlamınadır. Böyle olunca da metindeki şekli değiştirmek gereksizdir.

ğuşā> **‘aşā** [189]: A. ‘fesād’ kelimesi ile karşılanan ‘ğuşā’, metinde ‘‘aşā’ şeklindedir. ‘ğuşā, çer çöp, köpük’ anlamına gelmektedir. ‘fesād’ kelimesine denk düşecek olan kelime ise metindeki gibi ‘‘aşā’dır. ‘‘aşā, tamamen bozulmak, ‘ifsat olmak’ anlamına gelmektedir.

hāfid> **hāfid** [460]: T. ‘oğul oğlu’ ile karşılanan ‘hāfid’, metinde ‘hāfid’ şeklindedir. Vezin gereği bu kelimenin birinci hecesinin kapalı olması gerekmektedir. Dolayısıyla ‘hāfid’ daha uygundur.

hanış> **hamış** [514]: Aslında ‘şucuğ’ olması gereken fakat yanlışlıkla ‘çocuk’ okunan kelimeyle karşılanan ‘hanış’, metinde ‘hamış’ şeklindedir. ‘hamış: et ve benzeri bozularak buruşmak, kuruyarak çekilip kasılmak’ anlamındadır.

havā> **havc** [523]: ‘dilek’ kelimesiyle karşılanan ‘havā’, metinde ‘havc’ şeklindedir. ‘havā, malik olmak; toplamak; ihtiva etmek’ anlamlarına gelmektedir. ‘havc’ ise, muhtaç olmak, birini bir şeye muhtaç kılmak; isteğini yerine getirmek’ anlamını taşımaktadır. Bu anlamıyla ‘dilek’ kelimesiyle uyusmaktadır.

‘irāz> **i‘rāz** [420]: Burada ‘‘irāz’ kelimesinde ayın işareti yanlış konmuştur. Metindeki **اعراض** yazımına göre ‘i‘rāz’ şeklinde olmalıdır.

ihrāk> **irhāk** [180]: Metinde ‘irhāk’ şekliyle gördüğümüz kelime, ‘ihrāk’ şeklinde okunmuştur. Burada çok ilginç tesadüfler bir araya gelmiş ve araştırmacıyı yanıltmıştır. Türkçe karşılık olarak verilen ‘dögmek katıdır’ ifadesindeki dögmek, dökme şeklinde de okunabilir ve öyle de yapılıyor. Böyle okumada ‘ihrāk’ın ‘dökmek’ anlamının etkili olduğu kesin. ‘dögmek’ ‘dökmek’ okununca da ‘katı’ kelimesinin de dökülebilir bir nesne olması gerekiyor ve bu kelime ‘kan’ şeklinde değiştiriliyor. Oysa, metinde gördüğümüz ‘irhāk’ın ‘zulüm ve zorbalığa dalmak’ anlamı üzerinde dürulsaydı bu benzerlikler yanıltıcı olmayacaktı.

qabr> **qaht** [530]: ‘sinin’ ile karşılanan ‘qabr’, metinde ‘qaht’ şeklindedir. ‘qaht’ Arapça sözlüklerde ‘yağmur yağmamakla kıtlık olmak’ şeklinde verilmektedir. Karşılık olarak verilen kelime ‘senin’ ise yine Arapça olup ‘sünün: yıl, kuraklık, kıtlık’ kelimesinden değişmiştir.

qarret> **qurūr** [322]: ‘gözün aydını’ şeklinde karşılanan ‘qarret’, metinde ‘qurūr’ olarak hareketlenmiştir. Farklılık dipnotlandırılmamıştır.

qavf> **qafy’ü** [29]: ‘uymak’ kelimesi ile karşılanan ‘qavf’, metinde ‘qafy’ü’ şeklindedir. Bu farklılık için dipnot bulunmamaktadır.

mazarra> **ma‘azze** [502]: ‘meşakkat’ kelimesi ile karşılanan ‘mazarra’, metinde ‘ma‘azze’ şeklindedir. Bu kelimenin okunuşu ‘zarre: zarar vermek, rahatsız etmek’ kökünden gelen ‘mazarra’ okunamayacak şekilde açıktır. Kelimenin okunuşu ile ilgili bir dipnot da bulunmamaktadır.

mehşüş> **merşüş** [494]: ‘kapılmış’ kelimesi ile karşılanan ‘mehşüş’, metinde ‘merşüş’ şeklindedir. Okuyuş şekli için bir dipnot da bulunmamaktadır. Karşılığı da ‘kapılmış’ değil, ‘kaplamış’ olmalıdır.

mirye> firye [527]: 'şek' kelimesi ile karşılanan 'mirye', metinde 'firye' şeklindedir. 'firye'nin Arapça sözlükte bulduğumuz 'yalan' anlamı 'şek' ile üyüşmektedir. Dipnotda H nüshasındaki 'urbe' ye karşılık 'mirye'nin tercih edildiği belirtilmiş ancak, 'firye' şekli dipnotta belirtilmemiştir.

muhru> mühre [160]: 'tay' ile karşılanan 'muhru', metinde 'mühre' şeklindedir. 'rı' harfine birleşik olarak yazılan 'he' bu kelimeyi bize 'muhru' değil, 'mühre' okutturur.

muhtemel> mühmel [75]: 'süda' kelimesine karşılık olarak verilen 'muhtemel', muhtemel değil, kesinlikle 'mühmel' şeklinde olmalıdır; çünkü, 'süda' Arapça sözlüklerde 'kendi haline bırakılmış' şeklinde geçmektedir. 'mühmel' kelimesi de 'ihmal edilmiş' anlamında olunca metinde geçtiği şekli başka bir kelime ile değiştirmek için geriye bir sebep kalmıyor.

muhterif> mukterif [539]: 'kesb iden' şeklinde karşılanan 'muhterif', metinde 'mukterif' şeklindedir. 'muhterif', 'iş sahibi'; 'mukterif' ise 'kazanç sahibi, kazanan' anlamına gelmektedir. Kur'an'da da 6/113'de 'mukterifün=işleyenler' şekliyle geçmektedir. Yani 'kesb iden' için asıl metinde geçen 'mukterif' şekli değiştirilmemelidir.

muvâta'at> muvâât [87]: 'muvâfakat' kelimesiyle karşılanan 'muvâta'at', metinde 'muvâât' şeklindedir.

mübik> mevbiğ [254]: 'helâk yeridür' şekliyle karşılanan 'mübik', metinde 'mevbiğ' şeklindedir. ism-i mekân olan 'mevbiğ' sözlüklerde 'cehennemde bir yer adı'; cem'i 'mevbiğât' ise, 'korkulu yer' anlamıyla geçmektedir. İletli harflerden biri olan vav, yerine göre sessiz, yerine göre de sesli harf olarak okunur. Burada sessiz harf gibi okunmalıdır; zaten, öyle de hareketlenmiştir.

nâşir> nâşir [155]: 'şaçan' kelimesi ile karşılanan 'nâşir', metinde 'nâşir' şeklindedir. Bu iki kelime eşanlamlı olabilir; ancak, metne sadık kalmak gerekir.

niyâm> liyâm [204]: 'yatlu kişiler, yani uğursuz, kötü kişiler' olarak karşılanan 'niyâm', metinde 'liyâm' şeklindedir. Metinde hareketlendiği şekliyle 'liyâm'ın 'levm' köküyle ilgisi düşünüldüğünde 'yatlu kişiler' tanımlaması ya da karşılığı anlam kazanır.

niyy> neyy [518]: 'çiğ' kelimesiyle karşılanan 'niyy', metinde 'neyy' şeklinde hareketlenmiştir. Bu kelimenin okunuşu ile ilgili "Niyay AET : Neyy H // Çiğ AET : Çi'ik H" dipnotu bulunmaktadır. Bu kelimeyi Osmanlıca-Türkçe sözlüklerde 'neyy: çiğ, pişmemiş [et vb.]' şeklinde bulmaktayız. Doğru şekil 'neyy' olmalıdır.

râh> reyâh [354]: 'sucı' kelimesiyle karşılanan 'râh', metinde 'reyâh' şeklinde hareketlenmiştir. 'râh' tercihi için dipnot bulunmamaktadır. 'sucı' kelimesi de 'süci' okunmalıdır.

reşed> raşad [393]: 'gözetmek' şeklinde karşılanan 'reşed', 'raşad' şeklinde olmalıdır.

re'y> rāy [168]: 'fikir' kelimesiyle karşılanan 're'y', yazmada 'rāy' şeklindedir.

rih> ribh [23]: 'yel' kelimesi ile karşılanan 'rih', yazmada 'rihb' şeklindedir. Türkçe karşılık olarak verilen kelime de 'yel' değil, 'aşşı'dır. Yazmada 'fayda, kar' anlamına gelen 'aşşı' kelimesi 'yel' okunamayacak kadar açık ve nettir. 'rihb', 'rih' okunduğunda karşılığı 'yel' olabilir.

şekaf> şukuf [457]: 'şekaf' metinde 'şukuf' şeklinde harekelenmiştir. Farklı kullanım için dipnot verilmemiştir.

seviyy> şivā [336]: 'seviyy' diye okunan ve 'biryān' şekliyle karşılanan kelime, yazma'da 'şivā' şeklindedir. 'biryān' kebab anlamıdır. 'kebab' ile karşılanan Arapça kelimenin de 'kebab' anlamını taşıması gerekir. Kelimenin ilk harfi 'ş' ancak 'ş'li okunabilir. Böyle okunduğunda 'seviyy: misafir' anlamını taşımaktadır. Bu kelimeyle ilgili "şeviyy: AET: siviyy H" dipnotu bulunmaktadır. Kelimenin ilk harfi 'sin' olarak okunursa 'sivā' olur ki, bu kökten 'istivā': pişirdi' şeklini bulabilmekteyiz; ancak kebab anlamını tam olarak karşılayan ve yazmadaki şekliyle uyuşan 'الشواء: kebab' kelimesidir.

sekam sukām> sukm u saḳām [234]: 'sayrılık' kelimesiyle karşılanan 'sekam sukam', "sukm u saḳām" şeklinde okunmalıdır. Eski Anadolu Türkçesinin imlâ hususiyetleri arasında atıf vavı yerine birinci terimin son harfi üzerine ötre konması da bulunmaktadır. Buradaki yazım da bunun gibidir.

şeyn> şeyn [527]: 'şeyn', metinde 'şeyn' şeklindedir.

şatt> şetā' [183]: 'su kırañı' şeklinde karşılanan kelime, yazma'da 'şetā' şeklindedir. şetā' kelimesi sözlüklerde 'ekin filizlenmek, filiz çıkarmak' anlamlarıyla verilmektedir. 'su kırañı' diye okunan kısım ise 'şokarıḳ' şeklinde olmalıdır. 'şokarıḳ' kelimesi ise, Eski Anadolu Türkçesinde 'topraktan ilk çıkan filiz, filizlenme, filizin topraktan çıkması' anlamlarını taşımaktadır. Böyle okununca da 'şetā' ile şokarıḳ birbirine anlamca denk düşmektedir.

şetit> şetib [68]: 'dağuk' kelimesiyle karşılanan 'şetit', yazma'da 'şetib' şeklindedir. Bununla ilgili dipnot verilmemiştir.

tārik> ṭarīḳ [241]: 'sārib' kelimesine karşılık olarak verilen 'tārik', metinde ṭarīḳ şeklindedir. Vezne göre de ṭarīḳ olması gerekmektedir.

terb> serb [145]: 'helāk' kelimesi ile karşılanan 'terb', metinde 'serb' şeklindedir. 'teribe: topraklanmak, toprağı bulmak' anlamlarına gelmektedir. 'şerrebe' ise bozdu, karıştırdı; itap ve levm etti anlamlarınadır. Her iki kelime de 'helāk' kelimesi ile anlamca denk düşmemektedir. Bu kelimenin okunuşu ile ilgili bir dipnot da bulunmamaktadır.

‘udde> ‘addü [164]: 164 numaralı mısradaki iki ‘‘udde’ kullanılmıştır. Birincisi- hazırlık, malzeme anlamına gelen ve yine aynı anlama gelen Türkçe ‘yarak’ kelimesiyle karşılanmıştır ve doğrudur. İkincisi ise, metinde ‘‘addü şeklinde harekelenmiştir ve ‘sayı’ ile karşılanmıştır. Doğru olan bu şekilde müdahale gereksizdir.

urz> ‘arz [334]: ‘pirinç’ kelimesi ile karşılanan ‘‘urz’, metinde ‘‘arz’ şeklinde harekelenmiştir. Arapça sözlükte de zaten ‘el-arz’ şeklinde harekeye verilmektedir.

vasat> vasit [349]: ‘‘orta’ kelimesiyle karşılanan ‘vasat’, metinde ‘vasit’ şeklindedir. Bununla ilgili dipnot da bulunmamaktadır.

vaṭb> vaṭib [450]: ‘vaṭb’ olarak tespit edilen kelime, metinde ‘vaṭib’ olarak harekelenmiştir. Farklılık dipnotlandırılmamıştır.

va‘z> va‘ıza [364]: ‘va‘z’ kelimesi, metinde ‘va‘ıza’ şeklinde harekelenmiştir. Dipnot verilmemiştir.

vıkr> vaqr [538]: ‘vıkr’, metinde ‘vaqr’ şeklindedir. Dipnot verilmemiştir.

ziyy> ri‘yü [47]: ‘hey‘et’ kelimesi ile karşılanan ‘ziyy’, metinde ‘ri‘yü’ şeklindedir. Farklılık dipnotta gösterilmemiştir. ‘ri‘yü’ görünüş, suret anlamına gelmektedir. Hey‘et kelimesi de bu anlamadır.

zuḥruf> zuḥref [190]: ‘zuḥruf’ metinde ‘zuḥref’ şeklinde harekelenmiştir. Bu yazım konusunda dipnot bulunmamaktadır.

zāhire> sāhire [524]: ‘yeryüzü’ kelimesiyle karşılanan ‘zāhire’, metinde ‘sāhire’ şeklindedir. Arapça sözlüklerde bulduğumuz ‘uyunmayan gece, düz ve geniş arazi, ayak basılmadık çöl vb. anlamlarıyla bulduğumuz ساہرہ, kelimesine ‘yir yüzi’ uygun düşmektedir.

za‘n> zanā [192]: ‘koşun’ kelimesiyle karşılanan ‘za‘n’, metinde ‘zanā’ şeklindedir. Farklılık için dipnot kullanılmamıştır.

d. Farsça kelimeler:

bazu> bāzū [78, 345]: ‘‘azūd’ kelimesine karşılık verilen ‘bazu’, ‘bāzū’ şeklinde olmalıdır.

cenk> ceng [90]: ‘veġā’ kelimesine karşılık verilen ‘cenk’, ‘ceng’ şeklinde olmalıdır.

daya> dāye [20]: ‘zi‘rū’ kelimesine karşılık verilen ‘daya’, ‘dāye’ şeklinde olmalıdır. ‘dāye’ şeklinde yazmaz işek bu kelime, Türkçe ‘dayamak fiilinden emir şekli olan daya’ ile karışabilir. Oysa burada ‘zi‘rū: süt annesi’ kelimesine karşılık veriyoruz. Bu da elbette dayamak’tan daya olamaz. Farsça süt annesi anlamına gelen ‘dāye’ olmalıdır.

elfāzı ‘Arabiyye> elfāz-ı ‘Arabiyye [bşl.]: Burada Farsça izafet tamlaması gerekmektedir.

enar> enār [354]: Arapça ve Farsçada ünlü uzunlukları fonemiktir. Anlam farkı meydana getirir. Bunun için uzunlukların mutlaka gösterilmesi gerekir. Yani ‘enar’ değil ‘enār’ olmalıdır.

filindür> pilüñdür [98]: ‘aç’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘sünüg filindür’ şekli, metinde ‘sünügidür pilüñ’ şeklindedir. Doğrusu da böyle olmalıdır. ‘pil’ şekli dipnotta verilmiş olmasına rağmen metne alınmamıştır. ‘fil’ kelimesi ‘pil’ kelimesinden ünsüz değişimi sonucunda oluşmuş daha yeni bir şekildir. Metne ‘pil’ şeklinin alınması gerekirdi. Sonra, şiiirde kelime gruplarının sıralanışı kural dışı olabilir. Yani tamlayan önce tamlanan sonra gelmesi gerekirken, tamlanan önce tamlayan sonra gelebilir. Normalde ‘pilüñ sünügidür’ şeklinde olması gereken isim tamlamasının ‘sünügidür pilüñ’ şeklinde değiştirilmesi örneğinde olduğu gibi. Metindeki şekiller modernize edilmemelidir.

hob> hüb [196]: ‘mislak’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘hob söyleyendür’, ‘hüb söyleyendür’ şeklinde olmalıdır.

kuman> gümân [525]: ‘zann’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘kuman’, ‘gümân’ şeklinde olmalıdır. 479’da geçen ‘kumansuz’ da aynı şekilde ‘gümânsuz’ olmalıdır.

müjde> müzd [516]: ‘ecr’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘müjde’, metinde ‘müzd’ şeklindedir. ‘ecere’, ‘ücret vermek’ anlamına gelmektedir; ‘müjde vermek’ anlamına değil. Dolayısıyla karşılığı da anlamca ‘ecr’e denk düşen ‘müzd’ olmalıdır.

nâsupas> nâ-sipâs [414]: ‘kafür’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘nâsupâs’, ‘nâ-sipâs’ şeklinde olmalıdır. ‘kafür’ da ‘kefür’ şeklinde okunmalıdır.

palas> pâles [36]: ‘hales’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘düşünen, palas’, ‘döşenen pâles’ şeklinde olmalıdır. Konuşma dilinde ‘palas pandiras’ şeklinde kullanılabilir; ama bilimsel bir yayında yazmadaki şekle bağlı kalmak gerekir. Biraz da anlamı üzerine düşünülmelidir. Aksi takdirde çul, döşenen bir şey olmaktan çıkıp düşünen bir varlık olabilir.

putdur> bütdür [358]: ‘menât’ kelimesine karşılık verilen ‘putdur’, metinde olduğu gibi ‘bütdür’ şeklinde olmalıdır.

sust> süst [97, 522, 536]: ‘futür, rıhı, şehin’ kelimelerine karşılık olarak verilen ‘sust’, ‘süst’ şeklinde olmalıdır.

şehir> şâr [488]: ‘medine’ kelimesine karşılık olarak verilen ‘büyük şehir’, metinde ‘büyük şâr’ şeklinde yazılmıştır. Vezin gereği de şehir değil şâr olmalıdır.

halli ve zer> halli vü zer [165]: Manzum metinlerin çevirisinde Arapça bağlama edatı yerine Farsçasını kullanmak gelenek halindedir. Buna göre ‘ve’ şeklinde değil ‘vü’ şeklinde okunmalıdır.

e. Arapça kelimelerin fonetiği:

Arapça kelimelerin seslendirilmesinde alışılageldiğimiz şekillerin dışında, kulaklarımızı tırmalayan bazı yazımlar görülmektedir. ‘cünd’ yerine ‘cund’; ‘felak’ yerine ‘falak’; ‘gavâ’ yerine ‘gevâ’ gibi. Bu tür seslendirme-

lerde göz önünde bulundurulmuş kıstaslar, izah edilmeliydi. Gerçi, 'Önsöz'de "Arapça kelimeleri Arap aksanına yakın bir tarzda transkribe ettik." deniyor ama, bu aksan'ın ilkelerinin neler olduğu üzerinde durulmuyor. Tereddütlerle yaklaştığımız seslendirmeleri muhtevî kelimeleri listeliyoruz:

aftas> eftas [58], arba'in> erba'in [534], avret> avrat [194], avvâb> evvâb [432], a'yan> a'yan [280], a'yun> a'yün [314], 'azeb> azab [435], 'ankabüt> ankebüt [106], 'azra> azre [35], berâ'at> berâ'et [94], be'> ba' [137], behs> bahs [527], bıkır> bikr [245], bisât> bisât [243], biñan> biñan [333], burma> bürme [122], burûc> bürüc [142], burüz> bürüz [384], carab> cereb [434], carr> cerrü [25], cavb> cevâ [27], cerâhat> cirâhat [64], cubb> cübbdür [169], cudde> cüdde [300], cufâ'> cüfâ [465], cull> cüll [7], cumân> cümân [358], cunâh> cünâh [456], cunâh> cünâh [347], cunddur> cünddür [338], cunne> cünne [5], cunub> cünüb [193], curuz> cürüz [299], cuyüş> cüyüş [467], cuşuvv> cüşü [405], cuşsa> cüşşe [5], delvu> delvü [181], dubbâ'> dübbâ' [207], dubb> dubb [57], ducâ> dücâ [265], duhüz> dühüz [97], dumü'> dümü' [224], duhül> dühül [353], ezef> izef [399], falak> felak [348], farah> ferak [344], farah> ferih [505], favru> fevrü [287], furkat> fûrkat [32], fulk> fülk [519], fustât> füstâd [2452406], futür> fütür [97], fuhül> fühül [264], ğebin> ğabîn [532], ğevâ> ğavâ [386], ğezâl> ğazâl [372], ğulba> ğulbe [519], hadd> hedd [48], ğalaf> ğalef [119], ğâris> ğâris [184], ğatât> ğutât [244], ğerif> ğarif [152], ğilâf> ğılâf [364], ğill> ğill [535], ğuluvv> ğulüvv [81], ğurtüm> ğortüm [198], ğarec> ğarac [441], ğar'> ğer' [66], ğava> ğevâ [531], ğat'> ğet' [403], ğat'> ğet' [40], ğazim> ğezim [425], ğurra> ğirre [159], ğumâm> ğümâm [2], ibit> ibit [345], irb> irb [135], irhâk> irhâk [322], isâme> isâmet [505], i'ân> i'ân [99], iñtilâk> iñtilâk [188], 'ilâc> 'ilâç [110], 'inâd> 'inâd [323], 'irâz> 'irâz [416], 'isâr> 'isâr [76], 'itâk> 'itâk [190], 'ivaz> 'ivâz [433], 'ivaz> 'ivâz [69], 'ikâb> 'ikâb [444], kâdih> kâdih [262], kânit> kânit [186], karâh> kurâh [460], kâter> katar [403], kıdad> kıded [461], kubul> kubül [427], kazzâb> kezzâb [440], kabş> kebş [140], kaff> keff [53], kafür> kefür [414], kahâm> kehâm [216], kallüb> kellüb [327], karb> kerb [32], kaşk> keşk [525], kaşt> keşt [134], kayy> keyy [185], kîsf> kîsf [39], kubâd> kübâd [410], kull u> küllü [209], kumm> kümm [239], kurâ'> kürâ' [418], kuru> kuru [120, 212, 217, 417], kurü'> kürü' [219], le'in> la'in [522], lehim> lahim [386], lubed> lübed [481], lucci> lücci [188], luğub> lüğub [427], maĥcüc> meĥcüc [148], maĥd> meĥd [536], manü'> menü' [242], marâra> merâre [417], marşüş> merşüş [231], maĥâz> meĥâz [424], menkıb> menkıb [174], me'şüş> ma'şüş [492], mişrât> mişrât [257], mikma'> mikma' [191], muĥavvil> muĥavvil [503], mubâh> mübâh [455], mubâriz> mübâriz [493], muba'sır> müba'sır [490], mublis> müblis [383], mubrim> mübrim [215], mucterih> mücterih [539],

mudemdim> müdemdim [109], mudess> müdesi [109], müdhin> müdhin [179, 253], mudhiz> müdhiz [185], muhce> mühce [521], muhlis> muhlis [414], mukaddir> muqaddir [503], mukalleb> mukelleb [485], mukavvar> mükevver [487], mukni^c> muqni^c [260], munhemir> münhemir [541], munka^cır> münka^cır [536], munye> münye [126], murāvede> mürāvedet [385], murettil> mürettill [111], murr> mürr [537], murtafağ> mürtefağ [173], murtaki> mürtaqi [529], musavvem> müsevver [491], mushib> müşhib [271], muşfik> müşfik [311], muşme^cizz> müşme^ciz [533], mutrif> mütrif [309], müzcāt> müzcāt [259], nafağ> nefak [348], nafha> nefha [293], nafh> nefh [21], nahb> nehb [8], nakş> nekş [145], navha> nevha [158], nā'im> nā'im [278], nezm> nazm [bşl.], ne^cl> na^cl [44], niyy> neyy [518], nuhās> nühās [417], nufüz> nüfüz [412], nuhül> nühül [276], nuşşāb> nuşāb [448], nuşūr> nuşūr [406], nuşüz> nuşüz [384], nuşū^c> nüşū^c [236], rabva> rabve [284], rabibe> rebibe [479], rabi^c> rebi^c [339], rafi^c> refi^c [102], ravākid> revākid [504], rayb> reybü [23], ray^c> rey^c [239], ribāt> ribāt [252], ricz> ricz [205], rikz> rikz [359], rubū^c> rübū^c [228], rucū^c> rücū^c [220], rufāt> rufāt [99], rukūn> rükün [441], rükū^c> rükū^c [232], rummān> rümmān [354], ruzāz> rüzāz [418], şārih> şārih [304], seğāb> sağab [409], sikkīn> sikkīn [154], suhād> sühād [416], sullem> süllem [263], şulme> şelme [159], sulūc> sülūc [144], şarar> şerer [74], şegāf> şigāf [285], şehne> şahne [49], şehih> şahih [387], şicne> şücne [139], şikāk> şikāk [110, 184], şı'āf> şı'āf [286], şurb> şürb [16], şürū^c> şürū^c [251], şuvāz> şuvāz [420], şuyūh> şüyūh [375], taḥayyuz> teḥayyüz [478], taḫavvul> teḫavvül [497], taḫabbut> teḫabbüt [486], tams> tamsü [18], tarıyy> tarı [429], tayr> tayrū [127], tebevvu^c> tebevü^c [115], tedāruk> tedārük [509], tefekkuh> tefekküh [77], tefettut> tefattut [473], teğayyur> teğayyür [470], tereddüt> tereddüd [256], tesennuh> tesennüh [470], teşācur> teşācür [480], teşākuş> teşāküş [476], tevezzu^c> tevazzu^c [471], tezemmul> tezemmül [477], tırs> tırsü [33], tulya> tulye [171], turāb> türāb [355], uku^c> üköl [110, 361], ummiyy> ümmi [281], vāfir> vāfir [201], vakūd> vükūd [387], vasağ> vesak [461], vā'iz> vā'iz [225], vucūb> vucūb [201], vürūd> vürūd [389], vuşūl> vüşül [262], vuqūb> vüküb [481], zalak> zelak [377], zar^c> zer^cu [1], zehf> zahf [530], ze'im> za'im [388], zucāc> zücāc [425], zuhūl> zühül [272], zūlf> züluf [439]

f. Arapça kelimelerin aslına bağlı kalma

Arapça kelimelerin yazımında metindeki şekiller, asıllarıyla değiştirilmektedir. Bu metin çevirimi için büyük bir hatadır. Buradan hareketle Türkçede, Arapça kelimelerin teleffuzu hakkında edinebileceğimiz bilgiler sıfırlanmaktadır. Müellif yahut müstensih bu kelimeleri Türkçedeki teleffuzu ile yazmışsa çevirmene de o şekle aynen bağlı kalmak düşer. Böyle yapılmadığı takdirde, metin yoluyla ulaşılabilecek pek çok konu, buharlaşıp gider.

Şu kelimelerde Arapça aslına uyarak yazmadaki şekiller değiştirilmiştir:

cebrâil> cebreil [267], cu'âr> cüvâr [224], dâib> dayib [240], dâ'im> dâyim [361], da'imi> dâyimi [26], dükkan> düken [162], fâide> fayide [bşl.], fû'ad> fuvâd [342], gâit> gâyııt [155], hâ'ik> hâyik [281], lâ'ik> lâyıık [102], nâib> nâyib [49], sâ'ihdur> sâyiıhdür [197], şâ'ig> şâyıg [105], zâ'id> zâyid [317]

g. Arapça/Farsça kelime uzunluklarının kullanılmaması

Uzun okunması gereken Arapça ve Farsça kelimelerdeki bazı ünlüler kısa okunmaktadır:

arzu> ârzü [126, 345], avaz> âvâz [47, 147, 256, 360, 385, 401, 444], azâb> 'azâb [109, 444], azâd> azâd [368], a'adavetdür> 'adavetdür [452], 'azud> 'azüd [78], bazu> bâzû [78, 345], beraberlerdür> berâberler-durur [438], can> cân [521], casûs> cäsüs [12], çeriler> çeriler [467], çeri> çerî [338], çirağ> çirâg [108], dâhi> dâhî [15], derman> dermân [350], derviş> dervîş [167, 337], derzi> derzî [250], divar> divâr [428], du'a> du'â [11], düşman> düşmân [344], enar> enâr [354], erike> erike [19], fakirlik> fakîlik [495], feryad> feryâd [240], filindür> pilüндür [98], gâni> gâni [226], gebin> gâbin [532], geday> gedây [174], günah> günâh [37, 76, 351, 523], hâilil> hâilil [67], ifrağ> ifrâg [222], hafız> hâfîz [302], ihşan> ihşân [311], ikâf> ikâf [306], kabih> kabîh [427], 'içinyar> için yâr [483], kervan> kervân [10], kanarıdur> kenârıdur [413], kin> kin [24, 147, 159], kine> kinê [60], kitab> kitâb [11], kir> kîr [138], kanat> kanât [358], kumaş> kumâş [331], maruldur> marüldür [351], kısar> kışâr [78], nazıma> nâzıma [11], mişe> mişe [19], nerduban> nerdubân [263], naz> nâz [513], nevmid> nevmîz [383], nevmiz> nevmîz [442], nişanlı> nişânlu [491], nevmiz> nevmîz [213], nuzul> nüzül [267], nişan> nişân [433], para> pâre [39], nüzul> nüzül [393], pasban> päsban [263], pare> pâre [20, 202], peşiman> peşimân [432], perilerdürür> periler durur [91], rahat> râhat [144], pirlar> pîrlar [375], rüsvay> rüsvây [418], ruşen> rüşen [128], sinin> sinîn [530], selsebil dür> selsebîldür [55], şsabitdür> şäbitdür [bşl.], surur> sürür [419], şire adıdur> şire adıdur [312], şad> şâd [368, 505], tar> târ [483], şire> şîre [312], taze> tâze [425], tay> tay [160], terengübin> terengübîn [85], tamam> tamâm [11], ümid> ümid [331], tız> tîz [505], viran> virân [434], vay> vây [158], yar> yâr [483], yakın> yakîn [230], zamandurur> zamândur [381], zahir> zâhir [142], za'if> za'if [86], zayı> zâyî' [465], zinâ> zinâ [188], zinâ> zinâ' [458], ziyân> ziyân [421], zirek> zîrek [15]

ğ. Yazmadaki şekillerin dışında kullanım

Arapça kelimelerde, bilhassa mastarlarda, yazmadaki harekelemenin dışında farklı yazım yoluna gidilmiştir. Bu farklılıklar daha çok son harflerin üzerine konulmuş üstün, ötre ve esre hareketlerinin cezm şeklinde okunmasına dayanmaktadır: 'kuble [1] > kubl [1]', 'zer^cu [1] > zar^c [1]', 'kay^u [4] > kay [4]', 'halli [21] > hall [21]' gibi. Yazmada belki bu tür harekelemenin özel bir sebebi bulunabilir. Böyle okunan kelimeler genellikle 1.5 okunması gereken tek heceli Arapça-Farsça hecelerde olduğu için vezin açısından bir problem çıkarmamaktadır. Zira harekeli okunduğunda ortaya çıkacak olan ikinci hece zaten açık (yarım hece değerinde) olacaktır. Yine de yazmadaki şekillere bağlı kalmak, eski yazılı metin çevirenin uyması gereken bir kuraldır.

âfet > efet [59], âhir > ahır [63], âkıl > ekil [156], ân > enn [77], asmak > asmak [7], aşfād > işfād [392], 'acuz > 'acz [73], 'aduv > 'adüvv [87], 'aduvv > 'adü [344], 'adv > 'advü [17], 'arā > 'arā' [412], 'ıkd > 'ağd [51], 'izin > 'izn [100], 'unuk > 'unğ [407], 'urs > 'arūs [357], baž^c > baž^cu [18], beğy > bağı [530], beces > becs [447], besel > besl [237], beşer > beşere [161], biğā' > büğā [188], bid^a > bid^at [229], biz^a > bizā^at [107], bürr > bürrü [23], bîr > bi'r [181], carr > cerrü [25], caḥş'u > caḥş [160], cezb > cezbü [15], cebr > cibr [160], cedd > ceddü [121], cefn > ceffin [157], celiyy > celi [371], cemā^at > cümā^at [481], cemi^c u > cem^c [209], cerm > cirm [204], çery > ceryi [7], cezū^c > cüzū^c [240], ceşş > ceşşe [30], cunh > cinh [265], curuf > ceref [463], dāhv. u > daḥv [149], da^{cc} > da^c [133], deni' > deni [395], devā' > devā [110], de'b > de'bü [150], dif' > dif'e [243], dirāse > dirāset [509], duhnü > duhne [217], ezen > izn [298], ecr > ecir [516], efşi > efüşşü [156], emed > emedd [511], enā' > enā [353], eryu > eriyi [518], esā > esā' [376], ezef > izef [399], ezr > ezrü [65], fahl > fahil [264], farr > ferrü [18], ferc > ferac [411], fesih > fash [74], fey' > fey'ü [61], feze' > fezağ [332], feze' > fezā' [407], fikir > fikrü [168], fucl > fücül [517], ganiyy > gani [162], ğarb > ğarab [181], ğassāk > ğussāk [272], ğassāk > ğussāk [272], ğavl > ğavlü [215], ğaye > ğāyet [172], ğimd > ğimdü [17], ğuşn > ğuşnü [164], ğār > ğār [527], ğayābe > ğāyābet [465], ḥadb > ḥadab [352], hafiiyy > hafī [349], ḥame' > ḥamā' [379], ḥaml > ḥamlü [27], ḥavāriyy > ḥavāri [422], ḥatāt > ḥutāt [244], ḥaşin > ḥaşin ü [367], helk > helāk [359], hıkbā > hıkb [136], hıkd > hıkdü [147], hizb > hizbü [176], hubüt > hebüt [386], hücü^c > hecü^c [400], ḥabiiyy > ḥabī [349], ḥall > halli [21], ḥanğ > ḥanāk [123], ḥaraş > ḥarş [454], ḥaşf > ḥasef [203], ḥatva > ḥutve [187], ḥatb > ḥatab [516], ḥaşāşa > ḥaşāşet [495], ḥaşiiyy > ḥaşī [346], ḥulf > ḥulf [57], ḥizy > ḥazy [418], ḥuluk > ḥulğ [152], isāme > isāmet [505], isr > isr [126], ifāz > ifāzat [107], iğāre > iğāret [494], işāre > işāret [474], kaşiiyy > kaşī [362], ka^{ak} > ka^{ak} [212], ka^s > kās [521], kell > kellü [145], kesr > kessir

'azāb [205], azgundurur> azgun-durur [394], azmak> azmak [386], azuk> azuk [122], bağlamak> bağlamak [283], baht> baht [121], bahil> bahil [442], bakı> bakır [417], balcık> balcık [217], balçık> balçık [379], balık> balık [517], basmak> basmak [44], basmak> başmak [44], başmakçı> başmakçı [320], batmak [203, 441], ben> beu₁₃, bıçak> bıçak [154], bırakmakdur> bırakmakdur [355, 453], bıyık> bıyık [171], boğmak> boğmak [123, 124], boğulmak> boğulmak [129], bokdur> boğdur [35], boncukdurur> gümüş boncuğ-durur [358], bozmak> bozmak [145], bölükdür çok> 'bölük çok [453], budak> budak [182, 355, 522], bukağulardurur> bukağular durur [392], bulanuk> bulanuk [512], bulğur> bulğur [437], bulut> bulut [420], burunduruk> burunduruk [415], canavarcuklar> cānavarcuklar [8], cedes> cedeş [104], cunh> cinh [265], çakan> çakan [228], çakır> çakır [177], çakmağ> çakmağı [228], çanak> çanak [157, 521], çanıdur> çanıdur [54], çardakdurur> çardak-durur [352], çıkarmak> çıkarmak [457], çıkmakdurur> çıkmak durur [406], çıkmak> çıkmak [130, 384, 412], çıkırık> çıkırık [254], çokdur> çokdur [35], çok> çok [70, 271, 386, 481, 482, 530], çomakdur> çomakdur [191], çukur> çukur [2052006], dağılmak> dağılmak [430, 489], dağılmak> tağılmak [471], dağıtmak> dağıtmak [140], dağuk> dağık [461], dağuk> dağuk [68], dakik> dakik [523], dalak> talak [458], damak> damak [374], danışacak> danışacak [377], danışmak> danışmak [472], darlık> darlık [441], derin> derin [188], dinlemek> dinlemek [298], dutmak> dutmak [115], dutruk> dutruk [387, 430], dutulmakdurur> dutulmak durur [114], evtāb> evtāb [450], fakirlik> fakirlik [495], fakirlikdur> fakirlik [459], fakir> fakir [275], gen> giñ [45, 74], gönlek> gönlek [346], gönül> gönül [64, 273], gussa> guşsa [32], gılāf> gılāf [120], gussanın> guşsanun [233], gussa> guşsa [362], gussa> guşsa [376], gussa> guşsala [233], haber> haber [73], hācet> hācet [135], haklu> haklu [371], hakir> hakir [282], hal> hāl [131], hāl> hāl [535], haml> haml [204], harāmdan> harāmdan [288], harām> harām [191, 2052006], haris> hariş [238], havz> havz [296], havuzlardurur> havuzlar-durur [413], hayrān> hayrān [225], hāzır> hāzır [402], hisımlık> hisımlık [141], hilāfdur> hilāfdur [184], hilāf> hilāf [110], horluk> horlamak [531], hor> hūr [469, 528], ibit> ibit [345], ıldırmakdurur> ıldırmakdur [192], irāklık> irāklık [511], irak> irak [193, 362, 402], ırmağıdur> ırmağıdur [55], ırmakdan> ırmağdan [219], ısırmağ> ısırmağ [126], 'inā ki yağ turan> ana ki yağ turan [179], 'inlemek> inlemekdür [524], 'isbāt> isbāt [270], 'işün> işün [394], kabak> kabak [157, 192, 207], kabarcuk> kabarcuk [128], kabıdur> kabı [307], kabıdur> kabıdur [285], kabıdurur> kabı-durur [450], kabih> kabih [427], kablān> kablān [438], kab> kab [487], kaçmak> kaçmak [288, 384], kağıd> kağıd [31, 33], kakımak> kakımak [194, 2052006], kalak> kalak [96], kalan> kalan [205], kalay> kalay [417], kalkan> kalkan [5], kalmayan> kalmayan

[443], kalib> kalib [446], kalil> kalil [259], kal'a> kal'a [130], kanadı> kanadı [230], kanmak> kanmak [356], kan> kan [421], kapak> kabağ [157], kapılmış> kapılmış [494], kapı> kapı [230], kaplamak> kaplamak [238, 461], kapmak> kapmak [63], kap> kab [120], kapudur> kapudur [452], kapudur> kapuyı [178], kapu> kapu [361], karanulıkdur> karañulıkdur [52], karañu> karañu [461, 484], karañusu> karañusu [265], kara> kara [117, 218, 379], karası> karası [279], karga> karga [411], karışılmış> karışılmış [431], karışmaduk> karışmaduk [460], karışmakdur> karışmakdur [445], karnı> karnı [146], karışdurmak> karışdurmak [112], kasd> kaşd [148], kasırğadur> kaşurğa durur [86], kaşı> kaşı [277], katı> katı [77, 117, 218, 220, 236, 288, 293, 297, 325, 351, 363, 380, 394, 458, 484, 537], katisı> katisı [233], kavı> kavı [262], kayğuludur> kayğuludur [515], kayğu> kayğu [142], kaymağıdur> kaymağıdur [244], kaymak> kaymak [54], kaynamak> kaynamak [287], kay> kay [151], kaz> kaz [130], kerihdür> kerihdür [290], kılğil> kılğil [11], kılıc> kılıc [434], kılıc> kılıçdur [210], kılinc> kılınç [152], kılmak> kılmak [365], kıl> kıl [2452406], kinduran> kinduran [37], kın> kın [17, 157], kırañ> kırañ [259], kırba> kırbe [252, 515], kırk> kırk [534], kısıaldur> kışalar durur [78], kıt> kıt [297, 308], kızıl> kızıl [356], kızlık> kızlık [137], kız> kız [479], koçmak> kuçmak [18], koduk> koduk [160], koğa> koğa [181], koğul> koğil [165], kokar> koğar [202], kokmak> koğmak [125], kolan> kolañ [367], koltuk> kołtuk [345], komak> komak [165], komak> komak [223], komamakdurur> komamak durur [88], komayıcıdur> komayıcıdur [242], koñşı> koñşı [541], konuk> konuk [199], koparmak> koparmak [474], kopucu> kopıcı [536], korkıcı> korkıcı [303, 318], korkucu> korkıcı [311], korkucu> korkucu [247], korkuducudurur> korkuducudur [314], korku> koğmak [407], korku> koğku [47, 344], koyun> koyun [118, 192, 354], kucak> kucağ [199], kudret> kudret [48], kulak> kułak [163], kul> kul [1], kumaşı> kumaşıdur [326], kumaş> kumâş [331], kurbağa> kurbağa [235], kurımak> kurımak [261], kurtarmak> kurtarmak [191], kurt> kurt [139], kurtulmak> kurtılmak [295], kurudur> kurüdür [298], kuruluğdan> kuruluğdan [398], kuruluğdur> kuruluğdur [120], kusmak> kuşmak [7], kuşak> kuşak [170, 437], kuşluk> kuşluk [69], kuvvet> kuvvet [180], kuvvet> kuvvet [465], kuyu> kuyu [169, 181, 446, 538], külhan> külhân [338], lakab> lağab [427], lâyık> lâyık [340], mağtuş> mağtuş [484], makâm> mağâm [190], meşvâ> meşvâ' [190], mislidür> mişlödür [328], mislidür> mişlidür [19], misli> mişli [539], misludur> mişlidür [265], mudârâh> muğârâ [211], muhâlefet> muğâlefet [464], muhkem> muğkem [404], muhlis> muğliš [414], muhikk> muğikk [371], mukaddir> muğaddir [503], mukim> muğim [226, 390], musallat> muşallat [499], muği> muği^c [240], muvâfakat> muğâfakat [87], nafha> neğha [293], nakışlu> nağışlu [476], ne kuru> ne kuru [384], nebze> nebez [427], neht> naht [65],

nesnenün> nesnenün [368], 'okımak> okımak [509], 'oklar> oklar [154], 'ok> ok [134], 'okümağa> okumağa [bşl.], 'olaşmak> ulaşmak [478], 'olmakdur> olmakdur [105, 128, 144, 194, 272], olkadur> ol kadar [91], 'olmakdurur> olmak durur [391,431], 'olmak> olmak [62, 94, 116, 186, 188, 190, 236, 248, 276, 296, 298, 359, 461, 462], 'olmak> olmak [399], 'olmamakdur> olmamakdur [234], 'olmakdur> olmakdur [142], 'olmak> olmak [328, 484], 'oluk> oluk [452], 'orak> orak [207], 'oranlamak> oranlamak [454], 'otlak> otlak [135], 'oturmak> oturmak [505], 'oymak> oymak [65], 'oyuk> oyuk [370], 'oklarıdur> okları-durur [448], 'önidür> önidür [171], 'ön> ön [10, 11, 32], panbuk> panbuk [54], rahat> rahat [144], rahat> rahat [173], rıhv> rıhv [522], rızık> rızık [110], saçan> saçan [155], sahâbe> şahâbe [84], sâhil> sâhil [429], sakıflar> şakflar [470], sakınmak> şakınmak [471], saklamak> şaklamak [295, 314], saklu> şaklu [371], salkumı> şalkumı [11], sanmak> şanmak [25], sarb iş> şarb iş [11], sarımsak> şarımsak [207], sarudur> şarudur [220], saru> şaru [506], satandur> şatandur [256], sayrılık> şayrılık [234], seher> seher [348], sevâbit> şevâbit [504], sekam> şukm [234], sıçan> şıçan [155], sıfat> şıfat [523], sığınacak> şığınacak [369], sığır> şığır [332], sıklet> şiklet [145], sık> şık [249, 519, 542], sımak> şımak [165], sinamak> şınamak [287], sinekledürür> señekler durur [80], sinir> şinir [101], soğan> şoğan [330], sokulmuş> şokulmuş [488], sol> şol [540], sonidur> şoñi-durur [343], soñ> şoñ [223], soñ> şoñdur [172], soñra> şoñra [11], sorılmış> şorılmış [506], sormak> şormak [8], sovukdur> şovukdur [288], sovukdur> şovukdur [512], soymak> şoymak [307], suçlamak> şuçlamak [310], su> şu [183, 460, 506], şurra> şurre [207], susuzluk> şusuzlar [41], susuz> şusuz [299], susuz> şusuz [429], suya> şuya [56, 414], sünüg> şünügi [98], şalgam> şalgam [57], şu> şu [153], şuyüh> şüyüh [375], tâfiye> şâyife [529], tağılmuşlar> şağılmuşlar [449], tağlamak> şağlamak [185], tağlar> şağlar [158], tağuk> şoğuk [391], tahıl> şahıl [239], tahta> şahta [42], tahtdur> şahtdur [419], taht> şahit [19], tâkat> şâkat [148], taleb> şaleb [385], talmakdur> şalmaqdur [56], tamardur> şamardur [129], tamarı> şamarı [292], tama^ulu> şama^ulu [508], tamudur> şamudur [501], tamu> şamu [71, 272], tar> şâr [483], tarikler> şarıkler [500], taş> şaş [456], taşra> şaşıra [130], tatlu> şatlu [329], tatmak> şatmak [127], tavuklarudurur> şavuklar durur [102], tayak> şayak [78], tayanmakdurur> şayınmaq-durur [76], tayınacak> şayıncağ [456], tay> şay [160], teyakkun> şeyakkun [479], toğan> şoğan [177], toğan> şoğan [329], toğmak> şoğmak [441], toğrusıdur> şoğrusıdur [394], toğurmak> şoğurmak [100], toğurmıyandurur> şoğurmıyan durur [362], tokuyan> şokıyan [281], tolmuş> şolmuş [176], tolulandurur> şolular durur [90], tolunmak> şolinmak [357], tolu> şolu [172, 535], tomurcuk> şomurcuğ [40], tonı> şonı [93], toprak> şoprak [355], topuk> şopuk [542], toymak> şoymak [153], tudak>

tudak [344], tutmak katı> katı dutmak [297], tutmakdurur> tutmak-durur [424, 462], tutmak> dutmak [18, 63, 297], tutmak> tutmak [123, 473], tuzlu> tuzlu [335], tuz> tuz [517], 'uçmagun> uçmağun [208], 'uçmak> uçmak [5, 55, 127], 'uğrı> uğrı [50], 'ulaşmak> ulaşmak [509], 'usañ> uşañ [272], 'uvakdur> arukdur [492], 'uvatmak> uvanmak [48], 'uvatmak> uvatmak [38, 473], 'uyanmak> uyanmak [510], 'uyanuk> uyanuk [247], 'uyku> uyku [151, 400, 416], 'uymak> oymak [38]vakt> vakt [520], ve dahi> ve dahi [bşl.], yakın> yakın [399], yakmak> yanmak [26], yakın> yakın [308]. yalan> yalañdur [188], yalınlamakdurur> yalınlamak [12], yalınlama> yalınlamak [79], yalınuzluk> yalınuzluk [93], yanmak> yanmak [356], yaprak> yaprak [344], yaraklamakdurur> yaraklamak durur [408], yarak> yarak [164], yaratmak> yaratmak [2], yarıkdur> yarık [150], yarılmakdur> yarılmakdur [445], yarılmakdurur> yarılmakdur [95], yarılmak> yarılmak [428], yarmak> yarmak [407], yarukdur> yarıkdur [146], yaruk> yarık [347, 411, 415], yatmak> yatmak [226], yatsu> yatsu [333], yaymak> yapmak [178], yaymak> yaymak [118], yazmak> yazmak [33], yazukdurur> yazuk-durur [424], yazuklu> yazuklu [359], yazuk> yazuk [347, 433, 456], yığmak> yığmak [34], yırtmak> yırtmak [2], yok> yok [309], yukaru> yukaru [136], yumuşakdurur> yumşak durur [278], yutmak> yutmak, yün> yün [98], yüzügin> yüzüğüñ [277], yüzük> yüzük [273], yüzün> yüz [343], zahir> zahir [142], zahmetlu> zahmetlü [269], zahmet> zahmet [67, 427], zarb> darb/zarb [530], zarb> zərb [13], zarf> zarf [69], zarlık> zarlık [224, 365], zât> zât [123], zayıf> zayıf [465], za'if> za'if [86], zelil> zelil [259]

1. Uzunluk işareti kullanılması

Kısa olması gereken ünlüler uzun olarak okunmaktadır. Bu uzunluk işaretinin, bilhassa Türkçe kelimelerde kullanılıyor olması dikkat çekmektedir. Bu tür kelimeleri aşağıya listeliyoruz:

akitti> akıtdı [bşl.], at> at [216], betül> betül [270], bilmeyene> bilmeyen [bşl.], bündan> bundan [bşl.], bū> bu [bşl.], cem^{ci}> cem^{ci} [216, 264, 419, 450], cihāni> cihāni [bşl.], çün> çün [bşl.], dili> dili [bşl.], gözetti> gözetdi [bşl.], irāklik> irāklik [511], kim> kim [bşl.], lucci> lücci [188], sünin> şünin [530], ve dahi> ve dahi [bşl.], yakın> yakın [308], yürütdi> yürütdi [bşl.], zucāc> zücāc [425], tālḥ> talḥ [250], şāğır> sağır [259], kıldum> kıldum [bşl.], kılsün> kılsun [bşl.], 'ālemi> 'ālemi [bşl.], zāhire> sāhire [524], idici> idici [304], 'isbāt> işbāt [270], 'oğli> oğli [bşl.], 'okūmağa> okumağa [bşl.]

1. Belirtme durumu

Türkçe iyelik ekli isimlerden sonra gelen belirtme (akkuzatif) hâl eki /-n/ asıl fonksiyonuyla bilinmediği için modernize edilmekte ve bir /-i/ ila-

vesiyle /-ni/ şekline çevirilmektedir. Bu da metne gereksiz müdahale demektir. Bu tür kelimeleri aşağıya sıralıyoruz.

başını> başın [219, 260], *dilini> dilin* [227], *erini> erin* [396], *etmesini> itmesin* [bşl.], *gönüllerini> gönüllerin* [bşl.], *gözünü> gözün* [403], *kendüzünü> kendüzün* [282], *ma'nasını> ma'nâsın* [bşl.], *sünüğü> sünüğü* [98], *yüzünü> yüzün* [88, 114, 261, 300, 420]

j. 'durur' ek-filinin yazımı

Bildirme 3. teklik çekimi Eski Türkçede *turur* iken, Batı Türkçesine t-d değişimi ile *durur* şeklinde geçmiştir. Osmanlı Türkçesinin ilk dönemlerinde bu şekil ekleşmeye başlamış ve bu dönemin sonlarına kadar ekli ve edatlı şekli karışık olarak kullanılmıştır. Bu eserde de bu karışıklık devam etmektedir. Bildirme ifadesinin farklı farklı yapılması metin çevirisinde de farklı yazımları meydana getirmiştir. 'edat-ı haber' şeklinde ayrı yazılmışsa bunu kelimedeki ayrı, 'edat-ı haber' şeklinde kelimeye birleşik yazılmışsa araya 'tire/-' koyarak kelimeye birleşik yazmak kural haline gelmiştir. Ayrıca 'edat-ı haber' şeklinde bildirme hep *turur/durur* şeklinde olup *dürür* şekli yoktur. 3. teklik bildirme ekleşmiş şekille ünlü uyumuna da bağlanmış olarak *-dur/-dür* şeklinde kelimeye birleşik olarak yazılmaktadır. Çeviride kural hâline gelmiş bu yazım şekillerine uyulmamıştır. Bu tür kelimeleri listeliyoruz:

avazdurur> avâz durur [385], *avazdurur> avâz durur* [360], *ayrılmakdurur> ırılmak durur* [83], *azgundurur> azgün-durur* [394], *bağıdurur> bağı durur* [404], *bağışlayıcıdur> bağışlamak-durur* [342], *belürtmekdürür> belürtmek durur* [99], *beraberlerdürür> berâberler-durur* [438], *boncukdurur> gümüş boncuk-durur* [358], *bukağulardurur> bukağular durur* [392], *bürünmekdürür> bürinmek durur* [92], *çardakdurur> çardak-durur* [352], *çekişendürür> çekişen-durur* [138], *çekişmeklidürür> çekişmeklik-durur* [416], *çıkmağdurur> çıkmak durur* [406], *çomak> çomak-durur* [166], *çuvalduzdur> çuvalduz durur* [72], *dalmakdurur> dalmak durur* [414], *depelemekdür> depelemek-durur* [48], *deridürür> deri durur* [356], *dökilendürür> dökilen durur* [106], *dönmekdürür> dönmek-durur* [420], *döşenmişdurur> döşenmiş-durur* [115], *dutulmakdurur> dutilmak durur* [114], *dükenmekdürür> dükenmek-durur* [84], *dürüncekdürür> derincek durur* [94], *düşdürür> düşdür* [49], *esirgeyendürür> esirgeyen durur* [378], *eşekdürür> eşek-durur* [387], *etmek-durur> itmek-durur* [402], *evidurur> evi durur* [2452406], *gemi dürür> gemi durur* [374], *gitmekdürür> gitmek-durur* [398], *gömlükdürür> gönlek durur* [229], *havuzlardurur> hayzlar-durur* [413], *ıldırmağdurur> ıldırmağdur* [192], *issidur> issi-durur* [466], *issidurur>*

ıssı-durur [363], 'ışdürür> iş-durur [229], 'itmekdürür> itmek durur [396, 406], 'itmekdürür> itmek-durur [458], kabıdurur> kabı-durur [450], kasırğadur> -kaşurğa durur [86], kerretlerdürür> kerretler durur [82], kısalardur> kışalar durur [78], kişidür> kişi-durur [386], kişidürür> kişi-durur [412], komamakdurur> komamak durur [88], mercimlekdürür> mercimek-durur [46], mukabbıb dur> mükenkibdür [111], mürekkebdürür> mürekkebdurur [83], nedür> ne-durur [310], nedürür> ne-durur [189], nesnedürür> nesnedür [360], 'olandurur> olan durur [388], 'olandurur> olan-durur [455], 'olmakdurur> olmak durur [391,431], 'oklarıdur> okları-durur [448], 'öñidürür> öñi-durur [436]perilerdürür> periler durur [91], seddürür> sedd durur [248], silindidurur> silindü durur [117], sineklerdürür> señekler durur [80], sonıdur> soñı-durur [343], sünnetsüzdürür> sünnetsüz durur [89], süpürendürür> süpüren durur [6], sütdürür> süt durur [426], tavuklarudurur> tavuklar durur [102], tayanmakdurur> tayınmak-durur [76], toğurmayandurur> toğurmayan durur [362], tolulandurur> tolular durur [90], tutmakdurur> tutmak-durur [424, 462], tuzludurur> duzlu durur [112], virmekdürür> virmek-durur [444], yalınlamakdurur> yalınlamak [12], yapışdurandurur> yapışduran durur [383], yaraklamakdurur> yaraklamak durur [408], yarılmakdurur> yarılmağdur [95], yazukdurur> yazuğ-durur [424], yerdür> yir durur [284], yirdürür> yir durur [299], yol-dur> yol-durur [532], yoldaşdurur> yoldaş-durur [364], yumuşakdurur> yumşak durur [278], yüzi durur> yüzi-durur [372], yüzidurur> yüzi-durur [372], yüzidürür> yüzi-durur [439], zamandurur> zamandır [381],

k. Türkçe kelimelerde gereksiz işaret kullanılması

"Transkripsiyon Sistemi"nde hemze harfine işaret olarak verilen //, Türkçe kelimelerde kullanılmamalıdır. Zira Türkçede hemze harfi yoktur. Bu işaretle verilen kelimeleri aşağıda sıralıyoruz:

'içen> içen [305], 'içeri> içeri [132], 'için> için [483], 'içinyar> için yâr [483], 'içler> içler [333], 'içmek> içmek [219], 'içürmek> içürmek [426], 'idendür> idendür [240, 318, 463], 'iden> iden [109, 111, 119, 180, 193, 215, 2452406, 256, 305, 313, 317, 326, 380, 390, 539], 'iden> iden [255], 'iden> iden [266], 'ider> aydur [bşl.], 'idici> idici [225, 469], 'idüb> idüb [bşl.], 'iğne> igne [141, 448], 'ikinci> ikinci [293], 'ilduz> ilduz [393], 'ilendendur> iledendur [208], 'il> il [494], 'inā ki yağ turan> ana ki yağ turan [179], 'incik> incik [182], 'incitmek> incitmek [307], 'incü> incü [51], 'indürmek> indürmek [222], 'inen> inen [189, 399], 'inlemek> inlemekdür [524], 'inmek> inmek [268, 386], 'ipi> ipi [104], 'ip> ib [81, 391], 'ip> ip [525], 'irdin> irdin [128], 'irilik> irilik [495], 'iriñi> iriñi [272], 'irişendür> irişen [278], 'irmek> irmek [262, 353], 'isbāt> işbāt

[270], 'ışdürür> iş-durur [229], 'işi çekişendür haşim> yaramaz iş [382], 'ışidici> işidici [466], 'işi> iş [382], 'işün> işün [394], 'itdum> itdüm [bşl.], 'itmekdürür> itmek durur [396, 406], 'itmekdürür> itmek-durur [458], 'itmek> itmek [113, 184, 385, 393, 513], 'ivâ> eyvâ [393], 'ivmek> ivmek [432], 'iz> iz [126], 'i'râz> i'râz [193], 'od> od [283], 'odun> odun [357, 381], 'oğlan> oğlan [340], 'oğlı> oğlı [375, 460], 'oğli> oğlı [bşl.], 'oğulm> oğul [460], 'oğul> oğul [119, 378], 'okımak> okımak [509], 'oklar> oklar [154], 'ok> ok [134], 'okümağa> okümağa [bşl.], 'olandur> olan [302], 'olandur> olandur [175, 176, 238, 242, 282, 516, 522, 534], 'olandur> olandur [250], 'olandurur> olan durur [388], 'olandurur> olan-durur [455], 'olan> olan [203, 213, 293, 313, 383, 390], 'olaşan> ulaşan [315], 'olaşmak> ulaşmak [478], 'oldı> oldu [11], 'olmakdur> olmakdur [105, 128, 144, 194, 272], 'olmakdurur> olmak durur [391, 431], 'olmak> olmak [62, 94, 116, 186, 188, 190, 236, 248, 276, 296, 298, 359, 461, 462], 'olmak> olmak [399], 'olmamakdur> olmamakdur [234], 'olmayandur> olmayandur [274], 'olmayan> olmayan [285], 'olmakdur> olmakdur [142], 'olmak> olmak [328, 484], 'olmuş> olmuş [230], 'ol> ol [0, 278], 'olsun> olsun [0, 0], 'olucı> olucı [225, 226, 302, 432, 499], 'oluk> oluk [452], 'olunandur> olunandur [148], 'olur> olur [209], 'onda> onda [321], 'orak> orak [207], 'oranlamak> oranlamak [454], 'orta> orta [82, 349, 455], 'ortası> ortası [195], 'oruc> oruc [197], 'oruç> oruç [126], 'otdur> otür [384], 'otlak> otlak [135], 'ot> ot [101, 410, 417], 'otsuz> otsuz [299], 'oturmak> oturmak [505], 'ova> ova [142, 412, 455], 'oyan> oyan [334], 'oymak> oymak [65], 'oyuk> oyuk [370], 'oklarıdur> okları-durur [448], 'öden> ödek [517], 'öd> öd [417], 'ödünç> ödünç [123], 'ödyiri> od yiri [253], 'öğey> üvegi [479], 'öğünmek> öğrenmek [467], 'öğüt> öğüt [364], 'ökçe> ökçe [375], 'ölüme> ölüme [212], 'ölüm> ölüm [74, 143], 'ölü> ölü [201, 235], 'önidür> önüdür [171], 'önidürür> önü-durur [436], 'ön> ön [10, 11, 32], 'öpmek> öpmek [1], 'ördek> ördek [435], 'örgüc> örgüc [35], 'örgüç> örgüc [366], 'örilen> örilen [391], 'örtücü> örtücü [534], 'örtünecekdür> örtünecekdür [296], 'örülmedük> örilemedük [169], 'örülmüş> urılmış [500], 'ötmek> ötmek [316], 'övmek> ögmek [39], 'ucıdur> ucıdur [434], 'ucuzdur> ucuzdur [], 'ucuzluk> ucuzluk [137], 'ucuz> ucuz [443], 'uçmagun> uçmağün [208], 'uçmak> uçmak [5, 55, 127], 'uğrı> uğrı [50], 'ulaşmak> ulaşmak [509], 'ulu> ulu [2, 181, 274, 276, 294], 'ulusı> ulusu [45], 'un> un [523], 'urmak> urmak [13, 37, 430, 432, 449, 494], 'urucı> urucı [301], 'usañ> uşañ [272], 'uvağı> uvakı [418], 'uvakdur> arukdur [492], 'uvatmak> uvanmak [48], 'uvatmak> uvatmak [38, 473], 'uyanmak> uyanmak [510], 'uyan> uyan [334, 374], 'uyanukt> uyanuk [247], 'uyıyanlardur> uyıyanlardur [28], 'uyku> uyku [151, 400, 416], 'uymak> oymak [38], 'uyulan> uyulan [14], 'uyuşmuş> uyuşmuş [421], 'uyuz> uyuz [434], 'uzun>

uzun [239, 381], 'uzun> zamān [349], 'üfürmek> ürmek [395], 'ürkmek> ürmek [395], 'ürküci> ürkici [533], 'üstine> üstine [405], 'üsti> üstini [35], 'üzerine> üzerine [bşl.]

1. Yazmadaki harekelendirmenin dışında farklı ünlü kullanılması

Kelimelerin seslendirilmesinde, yazmada harekeleme ile nasıl seslendirileceği işaretlendiği halde, farklı ünlülerin kullanıldığını ve farklı okunabilecek harekelendirme durumunda da Türkçenin fonetiğine uygun seslendirme yapılmadığını görmekteyiz. Arap harfli yazımda bir harf, "o, ö, u, ü"nın (و) örneğinde olduğu gibi birkaç ünlüyü birden karşılayabildiği için ünlü tercihi kelime için olduğu dil kuralları ve sözcükleri dikkate alınmalıdır. Metinde [141] دالکی yazımını Türkçe ünlü uyumu kuralına göre "delugi" yerine "delügi" okunması gerektiği gibi. Bu şekilde okunan kelimeleri ve nasıl okunması gerektiğini aşağıya listeliyoruz.

adi> adı [181], avrat> avret [396], beled> belid [338], belirtti> belürtdi [bşl.], beñdaş> beñdeş [350], bıldırcın> bıldurcın [231], bilmekdur> bilmekdür [bşl.], bilusi> bilüsi [443], boğulmak> boğılmak [129], bulut> bulıt [420], buzāk> büzāk [436], buzuğ> büzüğ [441], bürünmekdürür> bürinmek durur [92], bürünmek> bürinmek [477], çürümüş> çürümüş [370], delugi> delügi [141], demekdür> dimekdür [182], dilku> dilkü [158], dostluk> dostlık [339], dostluk> dostlık [339], dökeli> dükeli [209], dökmek> dögmek [180], dutılmakdurur> dütlmak durur [114], dürmek> dermek [326], dürmek> dirmek [134], dürülmüş> dürülmüş [487], dürüncekdürür> derincek durur [94], eden> iden [109], erişmek> irişmek [121], erkeği> irkegi [264], etmek-durur> itmek-durur [402], etmekdür> itmek-durur [456], etmek> itmek [110], etmesini> itmesin [bşl.], etmez> itmez [bşl.], eviñ> evüñ [436], evmek> ivmek [27], eyu> eyü [169, 214, 378], geceler> giceler [44], gen> giñ [45, 74], geñ> giñ [487], gerü> girü [220], giyisi> geyesi [149], gizlu> gizlü [66], gizlusi> gizlüsi [47], gömülüdür> gömilüdür [526], gürden> gürdan [406], ğussanın> ğuşşanuñ [233], havuzlardurur> havzlar-durur [413], hilāf> hılāf [110], 'ilduz> ilduz [393], 'itdum> itdüm [bşl.], kanarıdur> kenārıdur [413], kapudur> kapuyı [178], karasi> karası [279], karuşdurmak> qarışdurmak [112], kelbetin> kelbeten [327], kerpiç> kerpüc [366], kerretledürür> kerretler durur [82], kılğil> kılğıl [11], kişilerdur> kişilerdür [214], koçmak> kuçmak [18], kopücü> kopıcı [536], kurtulmak> kurtılmak [295], kurulukdur> kuruluğdur [120], luğātu> lûgati [bşl.], lûgatinı> lûgatinı [bşl.], ma'nāsını> ma'nisin [bşl.], mislidür> mişlödür [328], misludur> mişlidür [265], neces> necisdür [144], nedür> nedir [393], nesnenin> nesnenüñ [418], 'okımak> oğımak [509], 'olunandur> olinandur [148], 'örtünecekdür> örtünecekdür

[296], 'örülmüş> urulmuş [500], pehlivan> pehlüvan [493], pire> püre [211], sağırdır> sağırdur [490], sayrılık> sayruluk [234], sā'ihdur> sāyihdür [197], silindidurur> silindü durur [117], sineklerdürür> señekler durur [80], sokulmuş> şokulmuş [488], soyulmuş> soyulmuş [478], söyünmek> söyünmek [65], sözü> sözi [466], surur> sürür [419], süsülmüş> süsilmiş [485], şicâc> şecâc [118], tağılmuşlar> tağılmışlar [449], tayanmakdurur> tayınmak-durur [76], tenludur> tenlüdür [290], tokuyan> tokıyan [281], tolmuş> tolmuş [176], tolunmak> tolınmak [357], tutulmuş> dutulmuş [480], 'ucuzluk> ucuzluk [137], 'uyulan> uyılan [14], 'uyuşmuş> uyuşmuş [421], 'ürküci> ürkici [533], yalünuzluk> yalünüzlük [93], yarıkdur> yaruğ [150], yeğrek> yigrek [36], yele> yile [397], yemiş [3,12], yemiş> yimiş [312, 316, 361, 404], yeni> yiñi [105, 229], yeñ> yiñ [239], yerdür> yir durur [284], yere> yire [203], yeri> yiri [369], yer> yir [45, 64, 75, 139], yer> yirdür [310], yeygu> yeygü [151], yüzügin> yüzügüñ [277], yüzüni> yüzün [88, 114, 261, 300, 420], zahmetlu> zañmetlü [269]

m. Farklı ünsüz kullanımı

Ünsüzlerin yazımında da metindeki şekle bağlı kalınmadığı görülmektedir. Örneğin yazmada 'ağacı' olarak gördüğümüz bir kelime 'ağacı' şekliyle çevirilmektedir. Bu, biraz da maddebaşı sayılabilecek Arapça kelimeleri çeviriyazılı verirken bunların dışında kalan kelimelerin modernize edilerek verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu tür kelimeleri aşağıya listeliyoruz.

ağacı> ağacı [61, 250], ağac> ağac [249, 429], ağıcı> ağıcı [529], ağır> ağır [462], ağmak> ağmak [136], ağrısıdur> ağırsıdur [410], ağulu> ağılu [410], akitti> akıtdı [bşl.], arğaç> arğac [24], artuğı> artuğı [363], azgundurur> azgun-durur [394], bağıdur> bağıdur [252], bağıdurur> bağı durur [404], bağır> bağır [332], bağlamak> bağlamak [283], baykuş> bayguş [24], belirtti> belürtdi [bşl.], bezeg> bezek [159], bezetti> bezetdi [bşl.], boğmağıdur> boğmağıdur [400], boğmak> boğmak [123, 124], boğulmak> boğılmak [129], buğaz> boğazdur [164], buğday> buğday [256], bukağulardurur> bukağular durur [392], bulğur> bulğur [437], burğüş> bürgüş [211], buzağusı> buzağusı [372], ciğer> ciger [279, 410], çakmağı> çakmağı [228], çığan> çığān [334, 387], çırağ> çirāğ [108], çırağ> çirāğ [268], çiğ> çig [518], çoğan> çoğan [329], çöreği> çoregi [289], dağılmak> dağılmak [430, 489], dağılmak> tağılmak [471], dağılmış> dağılmış [100], dağıtmak> dağıtmak [140], dağuk> dağık [461], dağuk> dağuk [68], dalak> talak [458], darlığı> darlığı [273], dip> dib [465], düğün> düğün [357], eğrilik> egrilik [200], erkeği> irkegi [264], gögden> gökden [399], göğercin> gögerçin [316], göğüsdür> göğüzdür [491], göğüs> göğüz [171, 2052006, 301], gökçek> gökcek [335, 411],

gözetti> gözetdi [bşl.], ğılâf> ğılâf [120], ğussa> ğuşsa [376], ırmağıdur> ırmağıdur [55], ifrağ> ifrâğ [222], iğâre> iğâret [494], 'iğne> igne [141, 448], 'inâ ki yağ turan> ana ki yağ turan [179], 'ip> ib [81, 391], ittüm> itdüm [bşl.], kâğıd> kâğıd [31, 33], kasırğadur> kaşurğa durur [86], kayğuludur> kayğuludur [515], kayğu> kayğu [142], koğa> koğa [181], koğul> koğul [165], kurbağa> kurbağa [235], luğât> lûğati [bşl.], luğat> lûğat [bşl.], luğub> lûğub [427], muğni> muğni [266], nevmid> nevmiz [383], 'oğlan> oğlan [340], 'oğlı> oğlı [375, 460], 'oğlum> oğul [bşl., 460], 'oğlı> oğlı [bşl.], 'oğul> oğul [119, 378], 'okümağa> okumağa [bşl.], 'öğey> üvegi [479], 'öğünmek> öğünmek [467], 'öğüt> öğüt [364], 'övmek> ögmek [39], pınarı> bınarı [55], pınarlarından> bınarlarından [bşl.], pınar> bınar [237], piriç> birinc [334], rağif> rağif [153], sağılur> sağılur [464], sağırdır> sağırdur [490], sağır> sağır [332], sağ> sağ [274, 540], şağır> sağır [259], sağu> sağu [158], sığınacak> şığınacak [369], sığır> şığır [332], soğan> soğan [330], sögmek> sögmek [17], sövündüren> söyündüren [227], süd> süt [155], şalğam> şalgam [57], tağ> tağ [82, 277, 286], tağ> tağ [63], tağılmuşlar> tağılmışlar [449], taği> taği [394], tağlamak> tağlamak [185], tağlar> tağlar [158], tağuk> toğuk [391], tatsuz> datsuz [335], tayak> dayak [78], teğayyur> teğayyür [470], toğan> toğan [177], toğan> toğan [329], toğmak> toğmak [441], toğrusıdur> toğrusıdur [394], toğurmak> toğurmak [100], toğurmayandurur> toğurmayan durur [362], tomurcuk> domurcuk [40], tutmak> dutmak [18, 63, 297], tutular> dutular [496], tuzludurur> duzlu durur [112], 'uvağı> uvağı [418], yağduran> yağduran [179], yağmurdur> yağmur [325], yağmur> yağmur [86], yarağı> yaprağı [252], yasduğı> yastığı [273], yeğrek> yigrek [36], yığmak> yigmak [34], yiğitdür> yigitdür [341], yiğit> yigit [376], yürütdi> yürütdi [bşl.]

n. Metne yapılan ilaveler

Yazmada bulunmadığı halde çeviri metne alınan bazı şekiller mevcuttur. Bu tür ilaveler için "[ ]" işaretinin kullanılması kural haline gelmiştir. Vezin, yapı veya anlam bozukluğunu gidermek için yapmak zorunda kalınan ilaveler, "tarafımızdan eklendi" anlamında köşeli parantez içine alınmalıydı. Bu tür ilaveli şekilleri aşağıda listeliyoruz:

bölük[dür] çok> bölük çok [453], bilmeyen[e]> bilmeyen [bşl.], düşdür[ür]> düşdür [49], düzen[dür]> düzen [254], eri[t]mek> erimek [173], eylemek[dür]> eylemek [308], fakirlik[dür]> fakirlik [459], götürmek[dür]> götürmek [447], hav[u]zlardurur> havzlar-durur [413], ıldırma[dür]ur> ıldırma[dür] [192], iltikât [ne]> iltikât [533], inmek[dür]> inmek [30], 'irişen[dür]> irişen [278], kabı[dür]> kabı [307], kov[u]> kov [208], maⁿnâsın[ı]> maⁿnîsin [bşl.], ne[dür]> ne [297], nesnedür[ür]>

nesnedür [360], nesne[ye]> nesne [262], 'oğul[üm]> oğul [460], 'olan[dur]> olan [302], parisi[le]> parsi [bşl.], pār[isi]> pārsi [bşl.], söylemeyen[dür]> söylemeyen [60], söz[ler]i> sözi [84], tavuklar[u]durur> tavuklar durur [102], tayın[a]cak> tayıncaç [456], türki[ce]> türki [bşl.], yağmur[ur]> yağmur [325], yarık[ur]> yaruk [150], yeñ[in]> yeñ [296], yüzün[i]> yüzün [88, 114, 261, 300, 420], yüz[ün]> yüz [343], zamandur[ur]> zamāndur [381]

o. Yazmaya göre eksiltme

Yazma'da bulunduğu hâlde çeviri metne alınmayan, hem vezne hem de okunuşa etki eden bu tür kelimeleri aşağıya listeliyoruz:

alın> alındur [163], ayt> ayıt [11], bağcıç> bağ çibık [214], beñiz> beñizdür [161], buğaz> boğazdur [164], cānif> cānif nedür [255], cubb> cūbbdür [169], çekişendür> çekişen kişidür [382], çekişmeklidürür> çekişmeklik-durur [416], çomak> çomak-durur [166], çuvalduzdur> çuvalduz durur [72], depelemekdür> depelemek-durur [48], döşemek> döşemekdür [149], etmekdür> itmek-durur [456], fe's balta> haşin ü fe's nedür balta [367], geyik> geyigün [372], göyinmek> yimiş göyinmek [312], ğussa> ğuşşala [233], 'inlemek> inlemekdür [524], kılıc> kılıçdur [210], kısaldur> kışalar-durur [78], kıtt> kıttı [31], kişidür> kişi-durur [386], korku> korkmak [407], kumaşu> kumaşidur [326], leheş> nedür leheş [457], lett> letti [13], maşş> maşşı [8], maşır> maşır [407], mudess> müdesi [109], nasıb> naşibi [175], neces> necisdür [144], ne> nedür [229], ni'meti> ni'metler [309], 'oklarıdur> okları-durur [448], pāresi> pāresidür [381], soñ> soñdur [172], taşra> taşıra [130], tenāvüş ne> tenāvüş [473], tercüme> tercüme [bşl.], ter> terdür [141], 'ulüm> ve 'ulüm [bşl.], 'üstü> üstünü [35], yalan> yalan itmek [184], yalan> yalañdur [188], yerdür> yir durur [284], yer> yirdür [310], yol-dur> yol-durur [532], zarlık> zarılık [224, 365]

Eserin yeni baskılarına katkıda bulunması ve 'bir konuyu derinlemesine incelemek' anlamına gelen *eyertmek* kelimesi gibi kelimelerin Türkçenin Tarama Sözlüğüne kelime, anlam ve geçtiği kaynak şekliyle girmesi durumunda bu yazı amacına ulaşmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- DEVELLİOĞLU, Ferit : Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, 12. baskı, Ankara 1995, 1196 s.
- Kur'an-ı Kerim Lugatı, Mütterim: Mahmud Çanga Tımaş Yayınları, İstanbul 1989, 728 s.
- MUHTAR, Cemal : İki Kur'an Sözlüğü Lugat-ı Ferišteoğlu ve Kanûn-ı İlâhî, M.Ü., İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1993, 281 s.+tıpkıbasım: 53 s.
- OLGUN, İbrahim - DRAHŞAN, Cemşit : Farsça - Türkçe Sözlük, Elhan Kitabevi, Ankara 1984, 384 s.
- REDHOUSE, Sir James W. : A Turkish And English Lexicon, Librairie Du Liban, Beirut 1987, 2224 s.
- SARI, Mevlüt : Arapça - Türkçe Lûgat: Bahar Yayınları, İstanbul, 1696 s.
- STEINGASS, F. : Persian - English Dictionary, Librairie Du Liban, Beirut 1975, 1540 s.
- ŞİMŞEK, M. Sait - UZUN, Taceddin : Arapça - Türkçe Deyimler Kalıp İfadeler Atasözleri Sözlüğü, Beyan Yayınları, İstanbul 1991, 416 s.
- TOPALOĞLU, Bekir -KARAMAN, Hayreddin : Arapça - Türkçe Yeni Kamus, İstanbul 1987, 536 s.
- Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi, C. 1, Maarif Matbaası, İstanbul 1939.
- Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi, C. 2, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1941.
- Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi, C. 3, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1947.
- YEDEKÇİOĞLU, Kâzım; Kayseri Ağzı II Sözcükler, Kayseri 1991.
- Yeni Tarama Sözlüğü, Düzenleyen: Cem Dilçin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983, 476 s.